

1

(ד) ומסדרין כמורה למעריב. דומיא דמנוחה לקיימא לן כרבי... (מנחות זא, ב) דהנרות היו מסודרין במקדש בין מנחה למעריב, כן יקדו גם נרות חנוכה: (ה) ובברכיין בבית הכנסת... (י"ג) כתב (רמ"א) [ר"מ מינין] כמנוחה סימן (מ"ו) [מגן] י"ג, דלמ אכל מחפלי צערב חנוכה, ידליק אחר הנרות, משום שהחיינו, אכל אחר הדלק [י"ג] ערביית דמנוחה [ידליק ויחפלי י"ו] (ט) הצר שיש דה שני פתחים בר' הכ"י [עמוד מרכה ד"ה מ"ג] הקשה מאי שנא מההוא דפרק קמא דברכות (ג) דלמאור לעבור אחורי בית הכנסת בשעה שהצבור מחפליין, ולא אמרין אלא גלית ליה פתחא אחרימא, אכל אית ליה פתחא אחרימי ליה לן בה, דאמרין בפתחא אחרימי עייל, והכא נמי יומא דא"ע דחו דלא דלתיק בחד פתחא, לא אחי למחשדיה, דלמרינן באחד פתחא דלתיק, ומירין דשאיני חפלה דאי אלא מליה הו פורק עול מלכות שמים,

אם כן רבים בני הבית שעדיף יותר להדליק כל אחד במקום מיוחד למעריב הנרות ביחד ואין היכר כמה נרות מדליקין [יש י"ג ומכל מקום יחירו שלא להדליק במקום שמדליקין הנרות כל השנה כי אז לא יהיה היכר כלל ואף כי אין היכר רק לבני הבית מכל מקום היכר קמא מיהא בעינן: (ג) ובבית הכנסת מניחו [ב] בבוהל דרום: [הגה] [א] (א) (ב) דנרות [ננרות] המנוחה (ד) מסדרן ט מנוחה למעריב: [א] ומדליקים: (ה) [ד] ובברכיין [הגה] צניח הכנסת [ש] משיום פרסומי ניכא: [הגה] [ב] ואין אדם יוצא נרות של בית הכנסת וצריך לחזור ולהדליק [א] צניחו: [ה] ונוהגין להדליק צניח הכנסת בין מנחה למעריב ויש נוהגין להדליק צערב שנה י [ב] קודם מנחה [ב] אס רותים למחר להפלה לאחר שצריך השליח לצבור והדליק אחד מהן יא ויכל [ג] השמש להדליק השארים והשליח ציבור יתפלה: (ט) הצר שיש לה [ג] שני פתחים משני רוחות לא חשדי ליה בכך. ועוד י"ל, דשאני נר חנוכה דיש בה חקרין ממון, נמשד טפי מנפתלה. ועוד חילוקים אחרים. ולפענ"ד נראה לי דודאי שכל מקום שיש חשד נרדך הוא לעשות כדי שיהא נקי מה' ומישראל,

ל"ה דברי עצמו: (א) תרומת הרשן סימן ק"ח וכו' [עמוד מרכה ד"ה] ומיש שניה דרום: (ב) ריב"ש סימן ק"א: (ג) כל בו [סימן מד ד, א] ואבודרהם [עמוד רא]: מהר"ל הלכות חנוכה עמוד ק"ד: (ט) מהר"ל [סע עמוד חן]

באר היטב

(ד) ובברכיין. עיין בתשובת חכם לבי סימן פ"ח מה שכתב על זה. ומגן (רמ"א) [ר"מ מינין] י"ג כמנוחה סימן (מ"ו) [מגן] דלמ אכל מחפלי צערב חנוכה, ידליק אחר הנרות, משום שהחיינו, אכל אחר הדלק [י"ג] ערביית דמנוחה [ידליק ויחפלי י"ו] (ט) הצר שיש דה שני פתחים בר' הכ"י [עמוד מרכה ד"ה מ"ג] הקשה מאי שנא מההוא דפרק קמא דברכות (ג) דלמאור לעבור אחורי בית הכנסת בשעה שהצבור מחפליין, ולא אמרין אלא גלית ליה פתחא אחרימא, אכל אית ליה פתחא אחרימי ליה לן בה, דאמרין בפתחא אחרימי עייל, והכא נמי יומא דא"ע דחו דלא דלתיק בחד פתחא, לא אחי למחשדיה, דלמרינן באחד פתחא דלתיק, ומירין דשאיני חפלה דאי אלא מליה הו פורק עול מלכות שמים,

שערי תשובה

(ט) ובבית הכנסת מניחו. ועיין בכנסת יהוקאל [סימן י"ד ד"ה מ"ג] שכתב, בקהלות אהיו בבית הכנסת הגדולה כאלטונא, שהיא ראשונה במנין ובנין, מסדרין בין צפון לדרום, ובשאר בתי הכנסת קטנים, זה כזה כו'. אף שהמסדרים בין מנחה למעריב הוא בשו"ע, וכן כתבו רש"י [ב"מ ס"ז פ"ג וכו'] וכן כתב מכל מקום נראה לי עיקר ברכובים [ב"מ ה"ה פ"ג וכו'] בין צפון לדרום, וגור אומר שיהיו כולם נשטין אחר בית הכנסת [ב"מ ס"ז פ"ג וכו'] וכמו שכתב מהר"ל א"ת, אף דלא שייך במנהג לא התגדרו, ומכל שכן בשלש קהילות אהיו שבהם ככל בית דין בעיר אחת, כמו שכתב מהר"ל סימן [ת"צ (הצג) י"ג וכו']. מכל מקום בדברי מהר"ל קצת צ"ע, ונמנע שיהיו כל הבתי הכנסת שוים לטובה, ע"ש. ועיין במדור וקציעה [יד ושם כמג"א] שאם אין בבית הכנסת עשרה, אין להדליק בברכה. ועיין לקמן סי' י"ב: (ד) ובברכיין. עיין באר היטב, ומה שכתב בשם החכם צבי סימן פ"ח שכתב על זה, שאין מתיחתו רק על המחבר שכתב דין זה, דהא עיקר טעם הרי"ם [סימן ק"א] הוא דמברכיין כמו שמברכיין על הלל בראש חדש שהוא מנהגא [ועיין באר הגולה אות ה], איכ המחבר שפסק בהלכות ראש חדש [סימן תכ"ג פ"ג ב] כהרמב"ם [מנוחה ג, ז], וכתב שכן נוהגין בארץ ישראל ובביביותיהם, ואיכ לדירתו אין לברך בני בית הכנסת, ע"ש. אבל לדירין דמברכיין בהלל דראש חדש, גם החכם צבי מודה דשפיר מברכיין אגרות בית הכנסת, ומה שכתב באר היטב כתב וכו'א בתשובה כו', זה העתיק מהמ"ו [פ"ג ח, ו] והוא טעות סופר בט"ז, וצ"ל דמיכ סימן פ"ג, והוא ראש תיבות מנהגים מינין, וכמו שכתב ביד אפרים, וטעמיהו במחוקק ברכה [אות ט] ובנועד ביהודה [בהוציא עניא אר"ה סימן ק"א] שהדגישו בהו, ועיין שם במחוקק ברכה [אות י] ובנועד ביהודה שכתבו שוהו לענין להדליק בציבור, מה שאין כן בביתו בודאי מברך שהחיינו, ועיין מג"א סימן תקנ"א [סי' כ"ב], ע"ש ועיין מה שכתוב ביד אפרים בזה: (יא) בביתו. עיין באר היטב, ועיין במחוקק ברכה [אות ח] בשם זרע אמת [ח"א אית סימן צ"ח א] אלא דלתיק בלילה הראשונה בביתו ואח"כ מדליק בבית הכנסת, יברך שהחיינו י"ב, ואם הדליק קודם בבית הכנסת, לא יחזור לומר בביתו ברכה שהחיינו, אם לא שמדליק להוציא י"ב אם אשתו יבני ביתה, ע"ש: (יב) קודם הנחה. ועיין לעיל [סי' ט] מה שכתבתי בשם מר וקציעה דחולק על זה, אלא כיון שהיא משום פרסומי ניסא צריך שיהיה עדה בשעה מעשה, ומכל מקום כשהשעה בחוקה אין לבטל ההדלקה, רק ידליק בלא ברכה, ע"ש, ומה שכתב [באר היטב] בשם השבט עקב חלק ב', ע"ש דמבואר במקום שיש מנהג להדליק בלילה השנה באותה מנורה, דילכא חיבה, אם הנרות של שנה גדולים שדולקים כפי ער הצות לילה כמנהג בבית הכנסת, פשיטא דהוי היכר טובא, אלא אפילו כשמדליקין בשמן זית וכן בכל השנה באותה מנורה, או יפסיק בשבה קודם ולא ידליק באותן נרות, דאז הוי היכר פרסומי ניסא, כמו שכתב [בב"ש סימן תקפ"ט ע"ג] ויתור נראה שידליק איהו שכתוב קודם נרות פשוטים כשאר נרות של בית הכנסת, והוא הדין לענין פרסומי ניסא דרבנן, ע"ש. ולענין צ"ע אם יש לבטל כשביול זה ההדלקה שנוהגין דחיר להדליק לכבוד שבת במנוחה זו בבית הכנסת בשביל שיהיה שבת חנוכה שאחר זה פרסומי ניסא, ואין זה דומה להקיעות כלל, כמובן. ויתור נראה שידליק איהו שכתוב קודם נרות פשוטים כשאר נרות של בית הכנסת, וכשמדליק עתה שמן זית איכא פרסומי ניסא, ואע"ג דגם לגבי שבת אמרין [סימן רס"ט סי' ין דשמן זית מן המובחר, מכל מקום אין קפידא כל כך כמו אם לא ידליק כלל, ומכל שכן אם ידליקו בשבתה קודם נרות עושה, שלדעת הבי"ח [סע עמוד ק"ה ד"ה א] נאם וכו' שעה] נרות עושה דידן הוי כשמן זית, שהרי אורם צלול, וכמבואר בסיומן רס"ד [י"א סי' כ] ע"ש, ועיין שם בשבות יעקב מה שכתב ליישב קושיות גיסו בעל אליהו זוטא [סי' ע] על התוספות בשבת דף כ"א וי"ב ד"ה [כ"ה] דברייקו מנר שיש לו שתי פיות כו', ע"ש: (יג) השבש. עיין באר היטב, ועיין במדור וקציעה שהסכים ללבוש, וכתב דבעל נפש יחוש, כיון שהוא רוצה להיות מן המהדרין אינו בדין שעול סנונית יהיה עליו כמפור, ע"ש. והביאו מחוקק ברכה [אות יב]:

ע. (טור סס עמוד מרכה) כשם ש"ק עם נהגיה אית (ג) י"ג: (ד) (נדלה לי שצריך לומר אולי) נכרות המנוחה, וכן הוא כמנוחה הדשן סימן ק"ד, (דוק): פ. כמו שמדרכין על הלל דלמא שמש, ו"אע"פ שאינו אלא מנהג, וי"ש סימן ק"א: ג. מימרה דרב הונא וכדמפרש רבא שס דף כ"ג [פ"א]:

ציונים ארביים

(א) דברי עצמו: (א) תרומת הרשן סימן ק"ח וכו' [עמוד מרכה ד"ה] ומיש שניה דרום: (ב) ריב"ש סימן ק"א: (ג) כל בו [סימן מד ד, א] ואבודרהם [עמוד רא]: מהר"ל הלכות חנוכה עמוד ק"ד: (ט) מהר"ל [סע עמוד חן]

יד אפרים

(ב"י פ"ק ב"ב ברי"ם ד"ה) ר' משה מינין בתש"ש: ההנחה ידליק יחפלי, ע"ש:

הנהגות והערות

כ"ד תיבשה מסדוקת אמ"ד ת"ח: (כ"ג) תיבת "א"י טעיה סופר: (כ"ד) ובאמר ב"ר"ם ועיין מחלת השקל סי' ט ומשנתי והן אית: כ"ז תיקן בתהדות פראג מתק"ס, וי"ה יד אפרים, תקופ ח"ס, הנחות הגר"ם, הגהות הגר"ם פרענקל, שו"ת לק"ק חספה שנת, כ"ח סנינה וענין תשנה [סי' ין] כשם מחוקק נרדה ונועד טוהרה, ועיין עוד מונס אלמנה [בליקט מפריסין] ומה שכתבתי בסגרת ע"ש: כ"ז ומה שכתבתי פראג תק"ס, וי"ה מקור ח"ס: יד אפרים ולושי סדר: כ"ח ענין הצנה כ"ז: כ"ט תיקן ממנהרות וילנא תר"ס: ד"ו תיקן ע"פ טהרה שטתן: כ"א תיקן ע"פ סי' ט"ה:

משה חשד שאמרו מנהג לא להלתיק נהא נמו לא להלתיק, ואם כן מיהו היכר דלתיק מדליק כלל, אלא שכל מדליק רק מפשו צדי ואם כן אפשר הוא דלתיק חספה, ע"פ שם אלא ליה:

ובשרי י"ב הצר שיש לה שני פתחים משני רוחות צדדי להדליק בשתיין ביום השני י"ג, וכתבתי אס מהני מה ליהיה עמה ומפס הנר טענה נרדו פתה השני או כהדליק:

י"ג י"ג ה"י אפרים - (ט) (ב"מ ב"ב) נרוג חנוכה גזר פה חנוכה חב"ו וגב"ה (הג"מ)

2

(Sefer Kolbo)
"

ספר כלבו

חלק שני

הלכות שבת, עירובין, ראש חודש,
חנוכה ופורים

יוצא לאור על פי דפוסים ראשונים,
בצירוף ציוני מקורות,
הערות ביאורים ומפתחות

מ א ת

דוד אברהם

עיה"ק ירושלים תובב"א

מלאכה משעת הדלקה עד שעת כבייתן. ונראה הטעם¹⁰⁸ להכיר שאסור להשתמש לאורן, ועוד שמא יכבה הנר שישתמשו כנגדו ועל כרחם יכשלו להשתמש לאורה. ולפי זה המנהג טעות הנשים הרבה שאינן עושות מלאכה כל שמונת הימים¹⁰⁹, והבטלה הרחיקו ז"ל¹¹⁰ שהיא מביאה לידי שעמום, על כן טוב לבטל להן מנהגן¹¹¹. ויש נשים רבות בטלות יום ראשון ויום שמיני, ודי להן בזה¹¹² כדין תורה בפסח וסוכות.

ומותר להדליק מנר לנר¹¹³. כתב הראב"ד ז"ל¹¹⁴ משרגא לשרגא שלא על ידי קינסא. וכתב ה"ר יצחק ז"ל¹¹⁵ שמוותר להדליק קיסם מנר שבת להדליק נר חנוכה או איפכא, וכן להדליק ממנו אחר דכוותה של מצוה אבל של חול אסור להדליק מנר של מצוה.

ונהגו כל המקומות¹¹⁶ להדליק נר חנוכה בבית הכנסת להוציא ידי שאינו בקי¹¹⁷ ושאינו זריז בזאת¹¹⁸, גם כי הוא הדור מצוה ופרסום

ובאבודרהם שם כתב שזהו טעם השם משום שחנן כ"ה, ותמה המהרש"א בשבת כא: כיון שהותר במים אלו בעשיית מלאכה מאי לשון חניה שייך, וכע"ז כתב הב"ח בס"י תרע שמשלשון זה משמע קצת כדברי המהרי"ל שאין לעשות מלאכה בשעה שהנרות דולקים. ובלבוש ובפר"ט שם כתבו דהיינו שנחו מהמלחמה. וע"ע בכרכי יוסף מ"ש להקשות ע"ד הב"ח. 108 כ"כ הב"י בס"י תרע, וכ"כ הגר"א שם כשם השלטי גבורים ע"ש. 109 כ"כ בשב"ה"ל בס"י קפד. ובטור שם כתב שבמקומות שנוהגים איסור כל היום אין להקל להם משום דברים המתירים ואחרים נהגו בהם איסור, אך הב"י שם כתב שכיון שאין בו סרך איסור לית לן בה, וע"ש בשו"ע ובט"ז ובביאור הגר"א שם. 110 כתובות נט: 111 כ"כ גם בשלטי גבורים שם. וכ"כ המהרי"ל בהל' חנוכה ובמג"א סק"ב ובשו"ת חכם צבי ס"י פט. וע"ע בשו"ת יהודה יעלה חאור"ח ס"י ה. 112 כ"ה בשלטי גבורים על המדרני בשבת שם וכ"ה במג"א שם. ובא"ח שם אזה כא כתב בשם מהר"ם מרוטנבורג [תשב"ץ ס"י קסט] שכתב שבתנוכה ובאסרו חג מותר בעשיית מלאכה. 113 פלוגתא שם כב. והלכתא כרבא שעשה מעשה כשמואל שמדליקים מנר לנר, וכ"כ הרמב"ם ע"ד הל' ט ובשו"ע ס"י תרעד. 114 כ"כ הרמב"ם שם וכן למד המ"מ בדעת הרמב"ם, וכ"כ הרא"ש שם בדעת הר"ף שלא הביא דין קינסא. ואמנם הראב"ד בהשגות שם כתב שאף ע"י קיסם מותר. ובכרכי יוסף שם אות ג תמה על הארחות חיים שם באות ז' שכתב ג"כ כדברי רבינו בשם הראב"ד. ועיין בס"י המאוורות בשבת שם שכתב ד"ז בשם הראב"י ושם בהערות הרב המו"ל כתב דט"ס וצ"ל הרב אבי"ד ע"ש. 115 כ"כ בא"ח שם בשם הר"י מקורביל ובשם ה"ר משולם, והוא כסמ"ק שם, וכן למד הר"ן שם בדעת הר"ף וכ"כ בסה"ת ס"י רכט וכ"כ הטור שם בשמ"ר. 116 כ"כ הרב פרץ בהגהות הסמ"ק שם, וכ"כ העיטור שם¹¹⁷ והשבה"ל בס"י קפה ועוד. 117 בב"י בס"י תרעא כתב בטעם הדבר: "שתיקנו כן מפני האורחין שאין להם בית להדליק בו כמו שתיקנו קידוש בכית

הכנסת משום אורחים דאכלו ושתו כבי כנישתא וכ"כ הכלבו, וכתב טעם אחר שהוא כדי לפרסם הנס בפני כל העם ולסדר הברכות לפניהם שיש בזה פרסום גדול וקידוש שמו יתברך כשמברכים אותו במקהלות" עכ"ל. ובשו"ת בנין שלמה ס"י נג כתב בדעת הב"י שכונתו לומר שהכלבו כתב הטעם להוציא האורחים יד"ח שאין להם בית להדליק בו וכמו שמקדשין בביהכ"נ מפני האורחים שאוכלים בביהכ"נ, ותמה שם שבכלבו לא נזכר ד"ז רק כתב שמדליקים להוציא מי שאינו יודע לברך. [אמנם כתניא רבתי ס"י לה כתב: "ושמא נהגו להדליקה בעבור האורחים בעבור מי שלא היה לו שמן להדליק נ"ח."]. ובשדי חמד ח"ט עמ' 223 טור א ביאר שכונת הב"י שהכלבו ס"ל רק שמדליקין בביהכ"נ אף כי מטעם אחר, והיינו משום פרסומי ניסא ע"ש. [ע"ע לעיל הל' שבת ס"ו"ס לא מ"ש רבינו שטעם הקידוש בביהכ"נ מפני האורחים שאוכלים בביהכ"נ ובהערות שם]. 118 בשדי חמד שם כתב שנוהג לגרוס: "ואינו זריז במצוות". ובשו"ת בנין שלמה שם תמה ע"ד רבינו מדוע צריך להדליק עבורו הא יכול להדליק ואחר יברך עבורו. [ויעיין בפסקי רי"ד פסחים ז: שכתב שאם מברך לחבירו ואינו מתכוין לצאת יד"ח יברך על הדלקת נ"ח, אמנם כתבו האחרונים שיברך להדליק, ועיין בא"ר ס"י תרעו אות ב.] ותיירץ בשד"ח שם דלישנא להוציא מי שאינו בקי שיגרא דלישנא הוא ועיקר הטעם הוא להוציא מי שאינו זריז במצוה ולא יחוש להדליק נר בביתו לכן תיקנו שמדליקים בביהכ"נ ויצאו בה יד"ח אותם שאינם זריזים כמצוות. ועיין בשב"ה"ל שם שכתב שאין להדליק בביהכ"נ כדי לא לברך על ההדלקה שהרי כל אחד מדליק בביתו ולשם מה להדליק עוד בביהכ"נ ואם יש אורחים הם צריכים להדליק, אמנם בכרכי יוסף שם אות ו כתב שאעפ"כ יש להדליק בביהכ"נ ע"ש ובשו"ת זרע אמת חאור"ח ס"י צו ובשו"ת זבחי צדק ח"ב אר"ח ס"י צה ובבנן איש חי פ"ו וישב אות יא. ומ"מ כתב הריב"ש בתשובותיו ס"י קיא שאין יוצאים יד"ח נ"ח בביהכ"נ וצריך לחזור ולהדליק בביתו. ובשעה"צ שם אות נב הביא להסתפק באורח' שהדליק בביהכ"נ שיש לצדד דא"צ לחזור

הנסי"י
חוששין
ההיכלי'
הכנסת
ובערב י
שלא ית
אחר סו

והדליק
"אבל או
עצמם צר
119 כ"כ
גם בריטנ
משום פו
הב"י נמז
בא"ח שנ
ופרסום ז
גם פרסו
שם: "ש
זכר לנס
מחבצים
טעמים נו
הנס וזכר
הוא טעב
לפי טעם
בכחל ז
להלן כס
שזה הג
במנורה
ומדליקין.
ובשו"ת ז
כתב: "וי
סמוך לפ
אותה בז
ויש מניז
ובדרכי ז
להניח ב
שהכל הו
ובמג"א
קפו. וכי
דרום",
ובבאר ז
ובמאמר
הגולה ז
ובשעה"ז
בהל' ח
רבינו, ז
יעקב סי
משום ז

הנס¹¹⁹ וזכר למקדש¹²⁰. ויש מקומות שאין חוששין [להדליק] סמוך לפתח אלא לפני ההיכל¹²¹. והמנהג¹²² להדליק נר חנוכה בבית הכנסת בין תפלת המנחה לתפלת ערבית¹²³. וכערך שכתב מדליקין קודם תפלת המנחה ועד שלא יתפללו הקהל¹²⁴. ובמוצאי שבת מדליקין אחר סדר קדושה וקדיש קודם שיכדילו על

הכוס, והראב"ד ז"ל חולק על זה המנהג כמו שכתבנו. יש מדליקין בנרות של שעוה¹²⁵. והר"ף ז"ל¹²⁶ היה מצריך לעשות נרות ארוכות, אמנם המצוה המוכחרת בשמן זית¹²⁷ לפי שבו היה הנס¹²⁸. וכשהוא מדליק לילה ראשונה מברך שלשה

ולהדליק באכסניא. ועיין כתניא רבתי שם שכתב וז"ל: "אבל אם היו אורחים ישנים בביהכ"נ אורחים עצמם צריכים להדליקה דקיי"ל אכסנאי חייב בנ"ח". 119 כ"כ הכ"י שם כשם רבינו אם כי בשינוי לשון. גם בריטב"א [מהדור רייכמן] בשבת שם כתב שהטעם משום פרסום הנס ובביהכ"נ מצויים רבים. וכלשון הכ"י נמצא בס' המנהגי ס"י קמח ע"ש. 120 בא"ח שם אות יז הלשון: "גם כי הוא הידור מצוה ופרסום הנס זכר למקדש". ומשמע שהכל טעם אחד גם פרסום הנס וגם זכר למקדש. וכלשון המנהגי שם: "שנהגו להדליק בביהכ"נ שהוא מקדש מעט זכר לנס שנעשה בבית עולמים ולפרסום הנס שהכל מתקבצים שם". אמנם מלשון רבינו משמע שאלו טעמים נפרדים שכתב: "כי הוא הידור מצוה ופרסום הנס וזכר למקדש", ומבואר שהטעם של זכר למקדש הוא טעם חדש. ולפי"ז יובן מש"כ האחרונים להדש לפי טעם זה יעויין בכיאר הגר"א שם שלכן מדליקים בכותל דרום בביהכ"נ וכמו במנורה וכמ"ש רבינו להלן בסמוך כהדיא, ובשורת בנין שלמה שם כתב שזהו הטעם שמדליקין בביהכ"נ גם בשחרית וכמו במנורה שאם היה מוצא אותן בשחרית שכבו חוזר ומדליקין. ועיין ברמב"ם פ"ג מתמידין ומוספין הל' יב ובשורת מלמד להועיל ס"י קכא. 121 בא"ח שם כתב: "ויש מקומות שאין חוששין להדליק בביהכ"נ סמוך לפתח אלא לפני ההיכל, ויש מקומות שמניחין אותה באמצע ביהכ"נ [וכ"כ העיטור כהל' חנוכה]. ויש מניחין על הפתח, ויש מניחין אותה בדרום". ובדרכי משה שם אות ז כתב בשם מנהגים שנהגו להניח בצפון לשמאל החזן. ומ"מ טיים שם בא"ח שהכל הולך אחר המנהג. וכ"כ בתרומת הרשן ס"י קד ובמג"א שם בסק"ט ובשורת חתם סופר חאו"ח ס"י קפו. ובשו"ע שם בסעיף ז כתב: "ומניחו בכותל דרום". וכתב שם הרמ"א: "או בדרום המנורה". ובבאר הגולה שם הגיה דצ"ל: "או כנרות המנורה". ובמאמר מרדכי שם כתב דט"ס נפלה גם בבאר הגולה וצ"ל: "כנרות המנורה". וכ"כ במחצה"ש שם ובשעה"צ שם אות מד. 122 כ"כ באבודרהם בהל' חנוכה שם, וכ"כ הד"מ שם אות ה בשם רבינו, וכ"פ בשו"ע שם. ובטעם הדבר כתב בשם יעקב ס"י כב מכיון שהטעם שמדליקין בביהכ"נ הוא משום פרסומי ניסא אם ידליקו אחר ערבית כל

העם הולכים לבתיהם ולא יראו הנרות כשיעור הומן הראוי. וכעיי"ז כתב הפרמ"ג בא"א סק"י ע"ש ובשורת זבחי צדק ח"ב חאו"ח ס"י ל. ושיעור זמן ההדלקה בביהכ"נ כתב המג"א בר"ס תרע בשם המהר"ל שזהו עד חצות הלילה וכמ"ש בלבושי שרד שם, ובשורת זבחי צדק שם משמע שהיה מנהגם להשאיר הנרות דולקים עד חצי שעה אחר צאת הכוכבים, ובשורת מלמד להועיל חאו"ח ס"י קכא כתב שרשאי השמש לכבות נ"ח של ביהכ"נ אחר שיצאו הקהל מביהכ"נ וא"צ להמתין חצי שעה. ע"ע בפרמ"ג ס"י תרעה בא"א סק"ב. ובסי' נזירות שמשון ס"י תרעא כתב להוכיח מדברי רבינו שרק בביהכ"נ יכול להדליק נ"ח כע"ש קודם מנחה אבל היחיד ידליק רק אחר מנחה. ובשורת צור יעקב ס"י קלו כתב להוכיח להיפך ע"ש ובשורת יביע אומר ח"ב חאו"ח ס"י מד. 123 במהר"ל הל' חנוכה כתב שמדליקין מבעוד יום. 124 כ"כ באבודרהם בהל' חנוכה שם, וכ"כ בשורת מהרש"ל ס"י פה, וכ"כ בד"מ בס"י תרעא אות ה בשם רבינו ובשו"ע שם סעיף ז. ובד"מ שם כתב שאנו אין נוהגין כן אלא אף בע"ש מדליקין בין מנחה לערבית דאו הציבור מתחיל להתקבץ ואיכא פרסומי ניסא, וראה במג"א בסק"י ובפרמ"ג בא"א שם. ובבה"ל שם ד"ה ויש כתב שאף שאין ציבור בביהכ"נ בשעה ההדלקה מ"מ שפיר הוי פרסומי ניסא בכך שאח"כ יבואו ויראו הנרות דולקין, והוכיח כן מדברי רבינו שכתב שמדליקין קודם מנחה ולא כתב שצריך עשרה, וסיים שם שראוי להדליק בברכה אף שבזמן ההדלקה אין עשרה. וע"ע בשורת מנחת אלעזר ח"ב ס"י סח ובשורת רב פעלים חאו"ח ס"י סב. 125 בדרכי משה ר"ס תרעג הביא בשם ס"י מנהגים שמצוה מן המוכחרת להדליק בשעוה כמו בשמן זית, וטעם הדבר לפי שאור השעוה ג"כ צלול, וכ"ה ברמ"א שם. וכן כתבו להכשיר להדליק בשעוה בשורת מהרש"ל ס"י פה ובשורת מהר"י ברונא ס"י לט. ועיין בד"מ שם שהביא דברי רבינו. 126 סמ"ק שם 127 כ"כ התוס' בשבת כג. ד"ה מריש, וכ"כ הרוקח ס"י רכו, וכ"כ המהרש"ל שם שעדיף להדליק בשמן זית. 128 כ"כ המאירי בשבת כא. ועיין במהר"ל מפרגא בספרו נר מצוה דף סט שכתב שמאחר והנס היה בשמן זית אין להדליק אלא בשמן זית. ועיין עוד במחצה"ש שם וכמשנ"ב שם סק"ד וכשעה"צ

ח נר שבת קודם. אף על גב דקידוש לאורייתא, מכל מקום על היין דרבנן כמו שכתבתי ריש סימן ע"א [ס"ק א'] : **ט משום ש"ז** ש"ז הבית. ולכן אם יש לו נר אחד סגי [ו] יקנה י"י אחר כך לקידוש או לנר מנוכה, ומכל מקום גם נמוכה נר אחד סגי. נראה לי דסומא גם כן מנכר, דהא נהנה גם כן ממאורות וכמו שכתב סימן ס"ט [סעיף ג]. וי"ל וזוהר הוא מנר מנוכה, כמו שכתבתי סוף סימן תרע"ה, ע"ש. ומכל מקום אם יש לה בעל פקח, יצרך הבעל. מיהו אם אוכלת נשלתן אחד (אם [עס] י"י אחרים לא מנכר, עיין סעיף ח', דהא ליכא שמחה גבה: **י י"א יקדים**. ומכאן סמכו הקדמונים שמשגרין המיטקות לנמיהם קודם נכרו ש"ז להדליקו, ולא ידליק קודם מנחה (שלטי הגבורים במרכי פרק ב' שנת רמז ערה אומ ד נכס לפנת פנעה [י]): **יא כשידליקו**. ראוי שתחפלא האשה נשעת הדלקה שיתן לה הקצ"ה ננים זכרים מאירים במורה (מטה משה סימן ח' נכס בחי פרשת יתרו שמה י"ג). יש סדורים שכתב בהם נרקה לנרות אחר יליאת בית הכנסת, ואין לאומרה (ר"מ מינן ריש סימן פ"ו). **בתב מהר"ש** נכס מהר"מ ק"ל, כשיש מופה בערב שנת ומאחרים זה עד אחר

הגולה :
: י:
:
יש עמוד ק"י
ז [נכנסה ס'
הכ"ל"ש [ס'
המרכי [ס'
ונה ע"י י'
דרכ ל"י של
זנת, נרכוה
ס"ו [פ"א]:
מ' רלג נכס
ג ד"ה פלג
י"ח זמניוה
אפילו ביום
על נסימן
[ה נהנה:
נשנת כ"ה
[ה] והכ"ל"ש
סימן [י'
בפרק ה'
[ה ושאר
י"ן [ס' י"ג
מרכי [ס'
עמ"ס [י'
סמ"ג [ס'
עיני ירוסם
י"ב ס' [ה]
:
נת רמז רנ"ג
עון [שנת ה'
נכס
ע"כ:
ס [נ"י סימן
י"ח, נכס
ז' חמ"ט, נכס
הוא מנכר
[נכוספות
ז אומרים]:

רסג סוף פ"ג [נדר לשבת נר להננוכה וכו']. עיין סימן [תרע"ד] [תרע"ג]. ריש סעיף [בשידליק יברך]. היה הנר דלוק ועמד לרך לנכסו ור"ך לחזור להדליקו:

רסג סוף פ"ג [נדר לשבת נר להננוכה וכו']. עיין סימן [תרע"ד] [תרע"ג]. ריש סעיף [בשידליק יברך]. היה הנר דלוק ועמד לרך לנכסו ור"ך לחזור להדליקו:

שערי השובה

שערי השובה

(ז) קידם. ונר אחד סגי, וכן נמוכה, מ"א [ס"ק ט]: (ח) אברה. ומכאן סמכו הקדמונים שמשגרין המיטקות לנמיהם קודם נכרו כדי שדליקו, ולא ידליקו קודם, שלטי הגבורים, [מ"א ס"ק ז]: (ט) כשידליק יברך וכו'. טוב שיהיה לה נר מיוחד להדליק בו מידי שנה בשנתו, עשרה קונים נכס פנעה זוא. ראוי שתחפלא האשה נשעת הדלקה שיתן לה הקצ"ה ננים זכרים מאירים במורה, מטה משה. כתב מהר"ש, כשיש מופה בערב שנת ומאחרים זה עד אחר שקיעת החמה, והאשה אינה רוזה לקבל שנת לפני החופה, או הדליק הנר בלא נרקה קודם החופה, ואחר כך נכשיה מפרוס ידיה על הנרות ומנכר, או תאמר לענ"ס להדליק אחר החופה והיא מנכר, ע"כ. וכתב המ"א [ס"ק א'] שדגריז ממוה"ס. ומיהו נדענדי אש שמחה מלנכר עד שחשיכה יש לסמוך אמר"ש, ועיין ס"ק ג' מה שכתבתי שם. ומכל מקום סגי נדר אחד, מ"א [ס'ט], ע"ש: (י) אהר ההדלקה. דאם מנכר קבלה לשנת ואסורה להדליק, ולא כן ביום טוב מנכר ואחר כך מדליק, כן כתב בסוף ספר הדריסה נא"ע נכס אמו. וכתב המ"א [ס"ק ז] אכל אין חממה לנשה וכו', דלא חלקו מו"ל, ע"ש:

(ט) כשידליקו, עיין באר היטב. וכתב בפנים מאורות חלק א' סימן ס"ט שטעות הוא ביד הנהגים לעשות נר מיוחד לשבת ומדליקין בבית הכנסת ומבדקין, דהוי ברכה לבטלה, אם לא שהשמש לא ידליק שום נר תחלה עד שידליק הוא בברכה, דשייך בזה שלום בית שלא יבטלו זה בזה מהשתחשך, ואחר כך ידליק השמש שאר הנרות, ע"ש. וכן כתב בשו"ת מקום שמואל סימן י"ח, דאף שיש קונין מצות הדלקת נרות בממון הרבה, מכל מקום אין לברך. ע"ש: (י) אהר ההדלקה. עיין באר היטב. וברגול מרכבה [אוצי מפריסם ס"ק ד] הסכים להלכה דלא כהמג"א, כיון שאין נוסח הברכה שיה שבתה אומרת של שבת וביום טוב אומרת של יום טוב, לא שייך לא פלוג. ולכן אין ראיה מביטוי קנייה, דשם כן נוסח הברכה, וכן מה שכתבו החוספות בטבילה גר כן הוא. וסיים בה, שנהגה לו להורות באשת הגאון דרישה, והיא אשה אשר נשאה לבה בחכמה, ע"ש. וכן במחזיק ברכה [איה ד] הסכים לזה מטעם דכמה פוסקים ראשונים סוברים גם בטבילה לברך קודם, ואף שנהגים על פי בעל הלכות גדולות [סימן מא עמוד חלוט] לברך אחר כך, יש לומר דהכי קיבלו, דאף דביטוליה לטבילתא טוב לברך בהיותו טהור. אבל בזה טפי עדיף לברך ביום טוב קודם הדלקה, ע"ש. ועיין בשאלת יעבי"ן [ח"א] סימן ק"ז דמה שנהגים לברך זמן כשעת הדלקת נר יום טוב אין לזה יסוד.

כיהו אין למחות ביום בחזקת הדין, ע"ש:

כיהו אין למחות ביום בחזקת הדין, ע"ש:

הגהות רעק"א

ביאור הגר"א

(כ) [שם ס"ק ז] וק"ל והגמ"ר הוא מנר הנכונה. אינו מוכן, דהאם אינו מלוח ליהנות רק לפרסומי נוסח, משום הכי אין חילוק בין קומה לאחר: (ג) [הנהגת בניו] (ד) מנר דריק מבעיז היום. היינו שהיה דלוק לענין אחר, מיהו דלא היה הדלקה לשנת לרך לחזור ולכנות ואחור ולהדליקה לנכר שנת. אכל אם הדלקה הייתה לנכר שנת, אלא שהדלקה עמוד היום גדול, אין לרך לנכסו, אלא להחמלה לא ידליק כל כך מקודם שאינו יכר שמדליקו לכבוד שנת. אכל דיעבר שפיר דמי. ומה שכתבו חוספות [שנת כה, ג ד"ה חמ"ג] דלמני [שם כה, ג] ובלגד שלא יהיה, היינו

[ח] [פנעה ד' תנין] יאם היה, חוספות [שבת] כ"ה ב' ד"ה חובה, מהג"ל [ויש הסתיק] לא יקדים: [ט] [פנעה י"ן כשידליקו, ירושלמי פרק הרואה לנ"י] [י] אהר. כנוכר לעיל סעיף ב': [י"א] גם ביום טוב. ירושלמי שם [י"ב] [יא] יביום הביפורים. דמנהגא הוא כמו שכתבנו בפרק ד' הפסחים י"ג ב', ולא מברכין אמנונא כמו שכתבנו בפרק ד' דסוכה מ"ד ב': [י"ב] [מה] יש ב' פרק א' הפסחים ד' ב' [יג] ויש. כרעת בעל הלכות גדולות [סימן ט' ריש עמוד כות. והוא כשיעו סעיף י"ו]

מבצור כריזפתאן
פוזאג מאל גאון גאלט
מכון ירושלים

שלחן ערוך

מכבוד קדושת אדונינו מורינו ורבינו הגדול
הגאון האלהי החסיד המפורסם
אור עולם מופת הדור
נזר ישראל ותפארתו קדוש ה'

מרנא ורבנא
מוה' שניאור זלמן נבג"מ

אורת חיים
חלק שני

הוצאה חדשה מסודרת מחדש ומתוקנת

ירושלים ת"ו תשנ"ג

9

ח הגהמ"ר
 ראב"ה
 ט ז"י
 י מ"א סק"ט
 כ אור זרוע ש"ע
 ל מהרי"ל רמ"א
 מ ש"ה
 נ מ"א ס"ק כ"א
 ס מ"א ש"ס
 וסקט"ו
 ע מהרי"ל
 פ עולת שבת
 צ עולת שבת

עליו אע"פ שאינם אוכלים שם לפי שהדלקת נר בשבת חובה אף בלא אכילה כדי שלא יכשל בעץ ואבן כמ"ש למעלה (סעיף 6) אבל מי שהוא אצל אשתו ומדליק בכל החדרים שהולך שם בשבת כמו שנתבאר למעלה אין צורך לברך עליהם לפי שאשתו מברכת בשבילו בבית אכילה אבל כשאינו אצל אשתו אינו נפטר בברכת אשתו כשיש לו חדר מיוחד שם במקום שמתארח ואם אין לו חדר מיוחד שם (ואפילו אם יש לו אלא שבעל הבית משתמש שם ג"כ וצריך הבעל הבית להדליק שם נר שלו) אין האורח צריך להדליק שם כלל כיון שיש לו שלום בית במקום שהוא שם וגם מצות הדלקת נר שבת הוא מקיים במה שמדליקים נר שבת בביתו (משלוי) אבל אם אין לו מי שידליק בביתו (או אפילו אם מדליקים שם אלא שאינם מדליקים משלו אינו נפטר בהדלקתם אף אם הוא בענין שכשהיה אצלם נפטר בהדלקתם כגון שסמוך על שלחנם שנעשה מכלל בני ביתם ונפטר בנר שלהם מכל מקום עכשיו שאינו אצלם אינו נפטר בנרם אלא) צריך הוא לקיים מצות הדלקת נר שבת במקום שהוא ע"י שיתן פרוטה לבעל הבית להשתתף עמו בנר שלו או שיקנה לו בעל הבית חלק בנר שלו במתנה כמו שיתבאר בס"י תרע"ז לענין נר חנוכה (במה דברים אמורים כשאוכל שם משלו אבל אם הוא סמוך על שלחן בעל הבית נעשה כבני ביתו של בעל הבית ויוצא בנרו של בעל הבית ואינו צריך להשתתף עמו כלל כמו שיתבאר שם) וכל זה ט' כשאין לו חדר מיוחד שם:

שבת מיד
 שצריכה לט
 יקבל לאלת
 שנתבאר למ
 לכתה בלא
 הנרות ולבו
 השמשות א
 להדליק כש
 הדלקת הנכ
 להדליק והן
 ששכחה ולא

שיעור זה פחות ה
 העולת שבת צריך
 בבית עליה ידיה ו
 והיא לא מרבה לנג

(ג) ומכל מקו
 ומהר"ם והנה
 אח"כ אכל כשלא ה
 לרבינא אחר גמר ה
 כלום ונפרט דהכא
 ק"י דכשהנכרי ג
 לא ע"י נכרי (ודברי
 מילה וטבילת כלים ו
 לנכך עליה והשיג ע
 היא לישראל ולכן י
 החולקין שם מודה ה
 משום שהעשייה נלמ
 נמשך מאליו אחר ה
 בכל ענין מכל מקום
 שמוטערים בני ביתו
 ואף שהנכרי הדליק י
 ג"כ והגאה זו היא ג
 ולא דמי לנכרו הרוב
 לידים שהישראל מצר
 פירש"י ור"ן ואף ל
 דלענין ברכה מהני ל

(ד) ונזכרה בבין
 רע"ו ס"ז בהג'
 דשניק ל

(6) סק"ד: (7) סק"ה:
 ד"ה אמר: (15) כ"ה ע

י' ב' או ג' בעלי בתים שאוכלין על שלחן אחד ומברכים כל אחד על מנורה שלו כ' יש מפקפקין לומר שיש כאן ברכה לבטלה לפי שכבר יש שם אורה מרובה מנרות שהדליק הראשון ויש ל' מיישבין המנהג שכל מה שניתוספה אורה בבית יש בה שלום בית ושמחה יתירה להנאת אורה בכל זווית ומכל מקום אפילו לפי דעתם לא יברכו שנים מ' במנורה אחת שיש לה קנים הרבה י' ולדברי הכל יכול השני לברך בחדר המיוחד לו אע"פ שאינו אוכל שם ואינו משתמש שם שום צורך אכילה מטעם שנתבאר למעלה (סעיף ט') ואפילו בחדר המיוחד לראשון פ' אם הראשון משתמש שום צרכי אכילה באותו חדר ועדיין לא היה שם יכול השני להדליק שם משלו או ממה שיקנה לו הראשון ולברך על הדלקה זו אע"פ שהוא לא ישתמש כלום אצל נרותיו:

יא" ו לפיכך נוהגות מקצת הנשים בליל טבילה שהן צריכות לחפוף ראשן וגופן בחמין מבעוד יום בבית המרחץ אצל המקוה ואי אפשר להן להדליק הנרות קודם לכתן לשם לפי שהן מקבלות השבת ע"י הדלקת הנרות כמו שנתבאר ואסורות לרחוץ בחמין אח"כ ואינן רוצות לילך בין חפיפה לטבילה לביתן להדליק נרות שמתיראות שלא יטנפם בלכתן ותהא בהם חציצה לכן מדליקין נרות שלהן בין חפיפה לטבילה בבית הכנסת של נשים אם הוא סמוך לבית הטבילה והשמש משתמש שם שום דבר מצרכי אכילה לאור נרותיה וכל שכן אם היא עצמה יכולה להשתמש שם שום דבר שתהנה בו בלילה לצורך אכילה אבל אינה יכולה להדליק ולברך על נרות המיוחדים לבית הכנסת שדרך להדליקן שם בכל שבת אפילו אם תרצה להשתמש צרכי אכילה לאורן לפי שנרות הללו אינן עשויים להאיר ולהשתמש לאורן אלא לכבוד בלבד ומכל מקום יותר טוב שביליל טבילה ידליק פ' הבעל ויברך (או תלך בין חפיפה לטבילה לביתה להדליק שם וכל שכן אם אפשר שתחוף בביתה שזה יותר טוב ואם אי אפשר בכל אלה תדליק ותברך קודם לכתה לבית הטבילה (ב) ותתנה שאינה מקבלת שבת בהדלקה זו שתנאי זה מועיל במקום הצורך כמו שנתבאר) וכן תעשה כשיש חופה בערב שבת וצריכה לילך לשם ותתאחר שם עד אחר שקיעת החמה ואי אפשר לה שתקבל שבת קודם לכתה לשם (אזי תדליק ותברך ותתנה שאינה מקבלת שבת בהדלקה זו ומכל מקום אין לה להתנות תנאי זה אלא אם כן הבעל יקבל עליו קונטרס אחרון

(ב) ותתנה כו'. המג"א השמיט חיקון זה במחמין משום דצריך לקבל שבת מיד כמ"ש הפוסק ורא"ש: ואף שזוהי כדי ללנות דג קטן ומה שכחב הש"ע מיד לאו דוקא חיכך ומיד אלא לאלתר מכל מקום שיעור זה פחות הרבה מרביע עשה (3) ל"ה ע"ב ד"ה רבי: (4) פ"ב סי' כ"ד: (5) סעיף ד':

שבת

שבת

שבת מיד סמוך להדלקתה דכיון שהיא אינה מקבלת לאלתר לאחר הדלקתה ק"מ"ה
 שצריכה לשהות הרכה בחפיפתה או בלכתה לחופה אם כן אם גם הבעל לא
 יקבל לאלתר יצטרך לכבות הנר ולהזיז ולהדליקו סמוך לקבלת שבת כמו
 שנתבאר למעלה ונמצא שבירכה לבטלה אבל אין לה להדליק לכתחלה קודם
 לכתה בלא ברכה ובכואה מהטבילה משחשכה או מהחופה תפוש ידיה לפני
 הגרות ולברך אז קודם שתהנה לאורן וכן אם דעתה לבא מהחופה בבין
 השמשות אין לה לסמוך על זה שלא להדליק קודם לכתה ושתצוה לנכרי
 להדליק כשתבא בבין השמשות ושתברך היא על ידי פרישת ידיה מיד אחר
 הדלקת הנכרי שלא תהנה לאורן עד אחר ברכתה לפי שהאיך תברך וצונו
 להדליק והן דולקות כבר מקודם לכן או על ידי הנכרי (ג) ומכל מקום בדיעבד
 ששכחה ולא הדליקה קודם בין השמשות (ד) ונזכרה בבין השמשות יש להתיר לה
 לצוות

קונטרס אחרון

שיעור זה פחות הדנה מרביע שעה כדמוכח משיעור מליטה שהוא כשיעור לליה אף לחמיכה גדולה וכאן היא סוהה בחופה הדנה ולדעת
 העולה שבת לרין לומר כמ"ס פנינים דהא ודאי האשה אינה אלא שלוחו של הבעל כמ"ס העולה שבת בס"ג"י וכן דין דעיקר הטלת שלום
 צימ עליה דידה רמיה שהוא הבעל הבית ועוד שהיא בכלל בני ביתו ע"ן מ"ס לקמן א"כ אם הוא מקבל שבת מיד הוא נפטר בהדלקתה
 והיא לא צריכה לנטלה אע"פ שהיא לא הייתה נפטרת בהדלקה זו אם הייתה חייבת בה חייב צפני עזמו דכאפי גוונא ממש אשכחן במגנך על
 השופר והולך לו ע"ן ב"י סי' תקפ"ה:

(ג) ומכל מקום בדיעבד כו'. המג"א"י לא סברא ליה כחשבות מהר"ב שהעתיק צעולה שבת לפי שסומך דביעבד על מהר"ס
 ומהר"ס והנה לפי מ"ס המג"א"י בס' קנ"ח"י (וכן הוא בגמרא ס"ו דברכות) דוקא כשראוי לברך קודם עשייה ולא בדרך לא יברך
 אה"כ אבל כשלא היה אפשר לברך תחלה יכול לברך אה"כ ומהאי טעמא י"ל שאף שהפסיק הדנה יכול לברך דאיהו גבול יש לדבר (וכמו
 לרבינא אחר גמר הסעודה ע"ש בדר"א) א"כ הוא הדין כאן שאי אפשר לברך בתחלה לפי המנהג א"כ אף שהפסיקה הדנה אה"כ אין נכך
 כלום ונפטר דהכא י"ל דמיקרי עובר לעשייתן שאינה נהנית מן האור עד לאחר הברכה כמ"ס רמ"א ואין להקשות מ"ס הט"ו צ"ד סי'
 ק"ך"י דכשהנכרי עושה המצוה אין לישראל לברך עליה וכן משמע במנחות (דף מ"ג) (מ"ב) ע"ב) דקאמר בישראל לרין לברך משמע אבל
 לא ע"י נכרי (ודברי הוהב מווקק שם תמוה מאד דבמסקנא לא קאי הכי ע"ש) ד"ל הני מילי במצוה שעשיית הנכרי היא גמר מצוה כגון
 מילה וטבילת כלים אבל הכא אין ההדלקה גמר המצוה אלא ההנאה לאורה כמבאר במדרי צה"ה דמהאי טעמא לא היה ר' משולם רוצה
 לברך עליה והשיב עליו ר"י דשאני הכא שרואין בה מיד להשתמש בו ע"ש א"כ אף לדין דמנכרים אינו אלא משום שנהנה בה מיד והנאה זו
 היא לישראל ולכן יכול לברך ללא גרע משירי מצוה דיכול לברך עליהן כגון נעטע הלולב אע"פ שכבר קיים עיקר המצוה בלא ברכה ואף
 החולקין שם מידו הכא דזהו עיקר המצוה ודמי ממש לטובה סוכה אפילו ע"י נכרי שמגנך על ישיבתה אלא דהתם מנכך ליטב ולא לעשות
 משום שהעשיה בלדה אינה המצוה ומהאי טעמא ג"כ אינו מנכך כלום בשעת העשייה אבל כאן יכול לברך על הדלקה לפי שגמר המצוה
 נמשך מאליו אחר ההדלקה ואינו מוסר מעשה כלל כמ"ס ר"י שרואין בה כו' ר"ל אף שאין לרין עכשו ברגע זו לשום תשמיש שהרי מנכרין
 בכל ענין מכל מקום רואין בה לשמש כו' כלומר שעל ידי כן יכול להשתמש לכשירצה וכל הראוי לבינה אין כו' וכן לפי מ"ס רש"י ור"ן
 שמתערים בני ביתו ליטב נחשך הגאה ונמשכת מאליה אחר ההדלקה ואי אפשר לברך עליה שאין בה ממש אלא על הדלקה שממנה נמשכה
 ואף שהנכרי הדליק יכול לברך להדליק והכוונה שהיא נר דלוק אי נמי שזונו להדליק אם אינו דלוק כדי ליהנות ועכשו שהוא דליק אינו נהנים
 ג"כ והגאה זו היא עיקר ליווי (ע"ן בתוס' ור"א ש"י ור"ן) דאף למאי דסלקא דעתך דסני דלוקא ועומדה אפילו הכי מנכך להדליק
 ולא דמי לכסויה הרוח שאינו מנכך דהתם נגמרה המצוה ע"י הרוח אבל הכא עיקר המצוה נעשית בהנאה הישראל ודמי ממש לנכרי הנותן
 לידים שהישראל מנכך דא"כ לא היו מתירין לכתחלה ע"ן סי' קנ"ט סי"א והטעם משום שהמצוה נעשית בגוף הישראל וה"כ כן הוא לפי
 פירש"י ור"ן ואף לפירוש ר"י י"ל כן אלא ד"ל דשאני הכא שהישראל פושט ידיו אע"פ שחייב אין זו ממש ע"ן סי' שכ"ה ס"ג אפשר
 דלענין ברכה מהני אפילו סויע צעלמא הילכך אין לסמוך על זה אלא בדיעבד ומסתברא לברך אז על הדלקה הנר ע"ן סי' ח' דרבי משה

ידו"ק: L

(ד) ונזכרה בבין השמשות כו'. בודאי נאמרה לנכרי מידו המג"א"י מדמסיים ומכל מקום נזכר אחד סג וסג הדרך לע"ן בס' רע"ו ס"ג בהג"ה ע"ש וא"כ ע"כ איירי צנן השמשות ומ"ס ששכחה מנכך היינו לברך ולהדליק שכן הוא נקרא בלשון הטולס והא
 דשצ"ק לפרש דין בדיעבד מאס שכתה והדליקה בלא ברכה משום דלא שכתה כולי האי (ולכן לא התקמו בפנינו):

סמוכה
 16 סקידו: 17 סקידו: 18 ס"ק י"א: 19 ס"ק ט"ז: 10 י"א ע"א: 11 ס"ק י"א: 12 ס"ק רצ"ד: 13 כ"ג ע"א ד"ה שלום: 14 י"א ע"א
 ד"ה אמר: 15 כ"ה ע"ב ד"ה חובת: 16 ס"ק י"א: 17 י"א ע"ב ד"ה גבי: 18 ס"ק י"א:

כדי שלא
 לחדרים
 זו מברכת
 לו חדר
 לא שבעל
 להדליק
 ואמקיים
 אפילו אם
 הוא בענין
 חס ונפטר
 יים מצות
 ר' שלו או
 נר חנוכה
 בית נעשה
 כלל כמו

שלו כ יש
 שהדליק
 ת ושמחה
 נורה אחת
 אינו אוכל
 ילו בחדר
 היה שם
 זו אע"פ

בין בחמין
 כחן לשם
 אין אח"כ
 שם בלכתן
 נשים אם
 ותיה וכל
 ילה אבל
 בכל שבת
 להאיר
 הבעל
 בבייתה
 כילה (ב)
 שנתבאר)
 החמה
 מקבלת
 קבל עליו
 שבת

הה כדי לללות
 מרביע שעה
 כדמוכח

10

ר מרדכי
 ש מ"א
 ת מהרי"ל מ"א
 א אגודה
 ב מהרי"ל
 ג מרדכי
 ד מ"א
 ה ל"ג
 ו מ"א ס"ק כ"א
 ז עולת שבת
 ח מ"א ס"ק
 ט"א

לצוות לנכרי להדליק ושתברך היא קודם שתהנה לאורן (דכיון שעיקר מצות הדלקת נר שבת אינה ההדלקה בלבד אלא ההנאה והתשמיש לאורה היא עיקר המצוה אלא שההדלקה היא התחלה והכנה למצוה זו ולכן מברכים עליה וזו ששכחה ולא בירכה בתחלת המצוה יכולה לברך קודם עיקר המצוה דהיינו קודם שתהנה לאורן) ומכל מקום לא תצוה להדליק אלא נר אחד על השלחן שזוהו עיקר המצוה (אבל נר אחד אפשר להתיר לה אף אם יש שם כבר נר דלוק שמאחר שהנשים נזהרות מאד בכרכה זו הרי זה כצורך גדול שהתירו בו שבות

בבין השמשות כמו שנתבאר בסי' רס"א (סעיף א')): L

יב ס' סומא יכולה ג"כ לברך על נר שבת שהרי היא נהנית ג"כ ממאורות כמו שנתבאר בסי' ס"ט (סעיף ט') ומכל מקום אם יש לה בעל פיקח יברך הבעל אך אם אוכלת בשלחן אחד עם אחרים שבירכו והדליקו אין לה לברך שהרי אז אין מצוה בהדלקה זו אלא משום שמחה יתירה כמו שנתבאר למעלה ולה אין שמחה כלל מאור הנר:

יג מצוה לעשות לכתחלה נרות ארוכים שידליקו עד הלילה ומכל מקום אם עשה נרות קטנים שאינן דולקים עד הלילה אין כאן ברכה לבטלה שכיון שאכל לאורן ונהנה מהן בסעודת שבת אבל אם לא אכל לאורן כגון שאכל כחצר וע"ד שיתבאר בסי' רע"ג (סעיף י"ג) אם אין דולקות עד הלילה שאז הוא נהנה מהן בחזרתו לבית שלא יכשל בעץ ואבן באישון אפילה ולילה הרי בירך לבטלה ומכל מקום אם הוא בענין שהיה שם קצת חושך באיזה מקום סמוך לחשכה אם לא היו דולקות שם והשתמש שם באותו מקום שום דבר לאורן אין בזה איסור:

יד אם ג' הדליק נר במקום ז' שאין משתמשין בו כלום בשבת שאינו חייב להדליק שם נר ואחר כך נטל נר זה הדלוק והניחו במקום שמשתמשים בו לא יצא ידי חובתו בנר זה דכיון שבשעה שהדליקו היה במקום שאין משתמשים בשבת אינו ניכר שהודלק לכבוד השבת ואם בירך על הדלקתו הרי זו ברכה לבטלה אבל יכול לברך ולהדליק במקום שמשתמשין בו בשבת אע"פ שאין משתמשים שם צרכי אכילה אם הוא חדר שלו או שהוא מיוחד לו בין שיניחנו דולק שם בין שיניחנו אח"כ אפילו במקום שאין משתמשים בו כלום בשבת וידליק כאן נר אחר דכיון שהנר שבירך עליו היה מונח שעה מועטת כאן במקום החייב בנר שבת אין כאן ברכה לבטלה ומכל מקום לכתחלה יש לזהר לברך על אותן הנרות שהן כבר על השלחן ולא על שאר הנרות אפילו אותן שבתוך הבית ואפילו רוצה להניחן אח"כ על השלחן לפי שעיקר המצוה הן הנרות שעל השלחן שאוכלין לאורן וראוי שתהא הברכה על אותן המונחים שהוא עיקר המצוה ומכל מקום די שם בנר אחד (או ב' נרות כנגד זכור ושמור) אבל אם יש נשים רבות בבית אחד יכולות לברך לכתחלה גם בשאר מקומות ובלבד שיהא מקום שמשתמשים בו בשבת אע"פ שאין משתמשים בו צרכי אכילה אם הוא חדר המיוחד לה או לבעלה ואם אינו מיוחד לה אינה יכולה להדליק שם אלא אם כן משתמשים שם צרכי אכילה אע"פ שהם אין משתמשים שם כלום אלא בעל הבית ובני ביתו או אפילו אחרים משתמשים שם צרכי אכילה:

טו (בד"א כשאוכלת משלה אבל אם היא (ה) סמוכה על שלחן בעל הבית אינה יכולה לברך שם אלא אם כן החדר מיוחד לה או לבעלה שאם לא כן אינה חייבת כלל להדליק

קונטרס אחרון

(ה) סמוכה כו'. זה פשוט דמי ביתו אינם צריכים נר לכל אחד ואחד דאפילו בנר חנוכה אמרוי איש ויביתו והמהדרין שם היינו משום פרסומי ניסא ונר שבת לא אשכחן הידור זה בגמרא אס כן אין לברך עליו כיון שאינו חיוב נדבר מחמת עולמו (ש"ס) היה חיוב נדבר היאן נפטר הבעל בהדלקת אשתו הלא היא צריכה נר בפני עצמה ולא אשכחן חיוב שמי נרות אלא שיש מכיונים כן כנגד זכור ושמור כמו שכתב הטור ושו"ת"י ומשמע שם צדדיא דגלאו הכי סגי בנר אחד לכל בני ביתו וכן משמע מלשון הרמב"ם"י וש"ע ס"ג ואין להאריך בנר הפשוט ומבואר להדיא מלשון המשנה"י (ששינוי הדליקו את הנר ולא הדליקו נרות) והגמרא דף כ"ג ע"ב ודף ל"ה ע"ג וכל הפוסקים) ואף שפוטור צוה הבעל הבית מחייבו אין נפק כלום כמ"ש החק יעקב סי' תל"ג

להדליק שם הבית ונפטרו מחיובו שהו אכילה ואפיי בירכו במקוה למעלה י א"

טז אע"פ יום חל רוצה ל יז אם רונ במלאכה

יח אם וואם א יט אבל אם בתי כנו באחרים אע שבת אע"פ

כ אם אדם ע עליו הש ממנו אלא

תל"ג"ג והעולו פשטא דלישנא שהוא מוכרס ו (ומסי' ק"מ"א דהסס איכפת צירושלמי"ז אז מנצק לכולס ה מנצק לכולס ו צרע עם כמ"ז דחולין גבי שמי מלוויס צמלוה שכנר צירך צג וכיון שהוא גו לצרך על מניו המחויב מחמו דצרכותיי א" דדומק גדול ו ויצטרך אח"כ המנהג שנהגו העולמ שבת

(23) ס"ק י"א (29) שם ה"ח:

(19) שבת כ"א ע"ב: (20) סעיף א': (21) פ"ה ה"א: (22) ל"ד ע"א:

אבל הדלקה ראשונה מזה וזוהי היא דפרין יומא שם מהלכה אליה, ולכאורה קשה דהא דאמר הדלקה לאו עבודה היא אין הטעם שבדלקה אין זה ממש דודאי עבודה חשובה היא אלא שלא נהנה בהדלקת גוה, ומאי פריך מהנהא אליה ודקארי לה מאי קארי לה, אבל אי הטעם הוא משום דעיקר הלחון הוא נר תמיד פסיר הוי ס"ד לפרש כן במערכת דהר"ן אש תמיד אלא שמהנהא בכל יום ומ"מ בעינן כבודו וחמנו לפ"ז אם הדליק זר פעם, ראשונה חייב עלה ולא חשיב ל"י כדי עבודת משום שאינה לדורות והוא דבר חדש ול"ע.

והא דמגביהו השלחן ומראין לעלו רגליה נראה דאין מוסיפין אותו לחון דא"כ מצטלן תמיד אלא מראין אותו כנגד הפתח והא דקרי לכו יומא כ"ח א' ניסוי דנראי היינו מפני שרואין בחון וב"מ בפרש"י שם.

נראה דאפי' למ"ד מיירי ושלחן משכבין זא"ז מ"מ אם נחצר השלחן לא מפסול מנורה ואי הוחר השלחן אין המנורה לריב חינוך חדש ובקדושה קאי דהא לשולס אין מהכנין אותו בנ"ח ואין אחת משכבת הברכה, ורק בעבודות פנים משכבות זא"ז, וכן אש נעמלת המנורה והעצולה אינה לריב חינוך חדש וכן כ"ש שיעמל וכעצולו אין לריך חינוך, וי"מ ומקדש שלא לדעת וכמ"כ לעיל.

סימן לא

א ר"מ פ"ג מה' פסח"מ ה"ך ואין מקדשין אלא מלאין אבל המדות אין מקדשות חסרות כו', הלאין סהום והכנייה שאין המנחות והנסכים מהקדשין להלחין אלא א"כ דערו להוסיף ולמאי דקיי"ל דמדת יבש ומדת לה נהקדש וכל המנחות והנסכים נמדדן תמיד במדת הקדש וזו תהלה קידושן יולא מזה שאין המדות מקדשות אלא מלאין אבל אין הכינה משום שאין כ"ש מקדש אלא מלאה דודאי אם מדד עשרין בכלי חול והתן בביבא הביבא מקדשת אף שאינה מלאה אלא בעינן שיהא שיטור המנחה מלא אבל במדות מלאוי השיטור ומלאוי המדה חד הוא, והאי דערו למנחה היינו בכלי זה אבל חצי עשרון בכלי זה וחצי עשרון בכלי זה לא קדוש וכמ"כ נעיל ס"י כ"ח, ומש"כ רבנו דהא אין דעתו למלאכה קדוש ליפסל נראה דר"ל דנקידוש זה מפסל דאי כונה רבנו קדוש ליפסל בעצמו וכמו שפרש"י זכאיה פ"ח א' היה מפרש ל"י, אלא דעת רבנו דכל מקום שחמרו קדוש ליפסל היינו שפסל בקדוש זה, ורבנו לא גריס בגמ' שם הפסקה אין כ"ל הלא מקדש" אלא אחר שסוים בדברי ר"י אבל כ"י רשאין דאשון קדוש גרסוין א"ר ואיחוימא ר"ח אין מקדשין ליקרב אבל מקדשין ליפסל, [ולכן לעיל בה"ע גא כהז רבנו דמדות הלא מקדשין אה הביבש ליפסל ובאמת אין סברה שבשניל שנתן במדה הלא הפסל ולכן הו"דך רש"י לפרש דקדוש לענין ליפסל בלוגה ובעצמו"י אבל הר"מ מפרש בכל מקום שחמרו בגמ' קדוש ליפסל היינו שקידוש זה פוסלו ולא יתכן ביבש שנתנו במדת הלח] ונראה דה"ק אס אין דערו להוסיף ולהקריב עשרון שלם אלא דעמו להקריב חצי עשרון וכה"ג קדוש ליפסל וכדאמר ק"ב צ' צ"ו במחצת וקידוש ע"מ להקריב במחצת פסול וכן באמר חלו בכלי אחד והביא וקידוש ב"י כנים ע"מ להקריב ב"י כלים פסול ולא מהני למוהדר לקדשנהו דקדוש ליפסל [ע"י ס"י כ"ע באורן] וה"ג הדין נתן בקידוש חצי עשרון ע"מ להקריב בן קדוש ליפסל ולא א"ל תנאי של שלימין אלא מפני שאינו שלם מהקדש ליפסל, ומיהו אס דעמו להוסיף אפי' אס אין דעמו להוסיף בכלי זה לא קדוש ליפסל וכן לרז מנחות ח' א' דאית ל"י דאפי' דעמו להוסיף לא קדוש, לא קדוש כלל אף ליפסל, ורבנו לא הזכיר דין דעמו להוסיף שלא בכלי זה משום שלא הוחר בגמ' וגם לא שכיח הדבר.

ב שם הכ"ח כגון שקמץ מנחה צלילה ונתן קומנה ל"ש, אי כונה רבנו דקמניה צלא קידוש כלי אפשר לאהדורה אבל בקידוש קומץ חוקקע פסול וכעין דאית ל"י לנ"ב בקמניה זר לעיל א' צ' לא יתכן מה שהתחיל כילד דבר שנתתו ביום שנתקדש בכ"ש

הקדש לשמן י"ל דמ"מ לריך מדה קדושה כמו למ"ד מדה יבש נהקדשה דמלוה לכייל בעשרון קדש חגיג דאפשר להקדש בביבא וכדמשמע ר"ז צ' וכמ"כ לעיל ס"י כ"ה סק"מ, ואפשר דכיון דמתן שמן למנורה צבי כבודו לריך ליתן שמן שנתקדש כבר ולא סגי בזה שנתקדש עכשו במנורה, [ומיהו אי שמן א"ל קידוש כ"ש הדין נתן קדוש קדוה"ג צפה דלא מסתבר שאין בו קדוה"ג לעולם וא"כ י"ל דנמשח חצי לוג משום דגנאי לשמש בו כלי שאינו מקודש ובעין שכתבו חו' ח' א' ומיהו שא"כ שנתקדש בכ"ש וגנאי להוילאו אבל הכא נהקדש קדוה"ג בטודו בכלי חול].

תמורה י"ד א' תורה וכל, הא ליה צ"י קדושה כלי, בחו' מנחות ק' א' כתבו דלא שייך צ"י הקרבה וכן הבינה בש"מ כאן דהריוכו קשיו לכו דלא שייך צ"י הקרבה ולא שייך צ"י קדושה כלי, ונראה מדברייהם דס"ל דנאמת אין השמן מהקדש בכלי, ומ"מ לריך למדוד בחאי לוג מקודש, אלא דקשיא לכו באמת למה לריך למדוד במקדש וכדקשיא לכו מנחות פ"ע א'.

ח יר"י שקלים פ"ד ה"ב, כל הן דכתיב נוכח מעבד [נראה דר"ל דהשלחן מעבד את המנורה ש"ס אין שלחן אין מדליקין את המנורה דלא קרוין צה נוכח השלחן, אבל המנורה אינה מעבדת את השלחן דששלחן כתיב ללע לפון והרי הוא כללע לפון אף שאין מנורה], רש"י: בשם ר"י חמר אפי' ללע מעבד [דכיון דכתיב במנורה נוכח השלחן אין השלחן רחוי לעבודתו עד שהמנורה נוכח] ור"ח בשם ר"ג אפי' שימה מעבד [ר"ל אפי' מוצה הוהב דכתיב שמוט מ' כ"ז ויבש את מוצה הוהב, ואפשר דבעינן שימה בלואה א"כ א"כ מוצה הוהב מעבד ושימה דאמר היינו ארון העדות ואת מסך הפתח] ומסקינן דבעבודות פנים פליגי, ובחוס' מנחת פ"ז חניא השלחן והמנורה והמנחות מעבדין זא"ז ומשמע דמוצה הוהב ג"כ בכלל שימה, ונראה דלא קיי"ל כן דהא אמרינן הניגה כ"ו צ' דהא דמתי לא הוי הוהבו במנורה משום דלא כתיב צה תמיד ואס איחא דמנורה מעבדת את השלחן א"כ כשמוילאין את המנורה מפסידין את השלחן, וכי נעמלת המנורה הוי לה כניחיה ומחילא אופסל השלחן, והוי לחוראי ס"ל בתנא דברייתא דהוי הוהבו שאל תגשו במנורה דכיון דכתיב נוכח כמו דכתיב תמיד כדאמר בגמ' שם ואכתי י"ל דמורה הוא דמתי דשלחן מעבד את המנורה, ומיהו מוצה דדחי חינו מעבד וכן השלחן והמנורה אינן מעבדין את המוצה כיון דמנורה אינה מעבדת את השלחן, וכן מצואר מבה דאמר זכאיה נ"ע א' מוצה שנקטר מקטיר קטורת במקומו ויהי דמקומו קדוש מ"מ אין כאן מוצה לדנוס וחי מוצה מעבד את השלחן והמנורה והמנורה והשלחן מעבדין את המוצה כ"כ דרשוו בהמוצה של דמים יעבד את עלמו שאין מקטירין קטורת במקומו.

והר"מ פ"ע מה' צ"מ ה"ז כהז דמדליקין המנירה בחון ואמנם זהו תימה דודאי אין המנירה רחוי למנחה אלא צפנים על מקומו וכבר תמה צה בה"ה שם, אבל נראה דעת הר"מ דכיון דאמר יומא כ"ד צ' הדלקה לאו עבודה היא עיקר המנירה שיהא דלוק ואפי' הדלוק קוף כבר וא"כ באמת בחין אין כאן מזה כלל אלא כשמכניסין צפנים ומעמידין אותה על מקומה מתחילה מנחה, [ובאמת משמע כן בגמ' דמתן שמן ופחיתה חמרו בגמ' דאכתי חסר הדלקה ומשמע דזה עבודה כבודו וזר חייב ענה מתנות אבל אין צה מיתה ובהדלקה חמרו לאו עבודה היא אלאה הדלקה גריעה ממתן שמן ואי לתהינה מנחה צכה למת אין זר חייב עניה כיון דזו גמר עבודה וזר מוזהר ענה וכ"כ אין זר מוזהר עלה, ומ"מ יש מקום לומר דבהורה לא צבי אבל עבודה בן דעה צבי ול"ע] והא דהקי' במנחה מבה דאיהא בה"כ פ' חמיר שלא יתקיה בחון ויכנסיה צפנים יש לפרש על מתן שמן ופחיתה, והא דהקי' למת דוחה שבה ודלקה צחיל חינו מוצן ה"ה שבה בן הברייתא לריך ע"כ להדליקה, ונראה דהא דאמר הדלקה לאו עבודה היא היינו הדלקה בכל יום אבל הא דמתן מנחות מ"ע א' אין מחניבין את המנורה אלא צ"י נרותיה צה"ע לריך הדלקה כהן דהא דאמר הדלקה לאו עבודה היא היינו שברון להעלות נר תמיד אלא מפני מניית העצה בכל יום ע"כ להדליקה בכל יום אבל כל הדלקה היום היינו המשך הדלקה ראשונה

תקצוט א. טור בשם אבי
העורר וכן כתב הרא"ש
בסוף ראש השנה פ"ד
סימן ז'
תר ה. ממירא דרב
ושמואל בינה דף (ג)
[ד] [ע"ג] וברעל דף (ג)
[ה] [ע"ג]:
ג. טור בשם אבי הרא"ש
[סוף ראש השנה סימן ז']
והר"ם מרובענבורג [הנה]
גרא"ש שם; מש"צ סימן קכ;
הבית מיימיות שבת כט. כג
אות ז; מרדכי שוכה רמז
השק"ם מ' משום דלכא
פלונתא גין גדולי
הפוסקים והגאונים הם
יש לנרץ שהייתי:

צינונים לרמ"א

תר (א) סעיף ד;
ז הגהות מיימיות פ"ק
כ"ט מהלכות שבת [הנה]
כג אות ז':

הגהות והערות

תקצוט א. תיקון ע"ס
טורת השלחן;
ז. עין רמב"ם סימן ז'
הר"ם בדברי הטעם
"ביום הרשון" והטעם
שלבית הוא מהנהדרת
קראקא ט"ל;
ז. תוספת מהנהדרת אמ"ד
ח"פ;
ז. בדברי עין אור ג. על
"אם אין מצינו ש"י" ותיקון
מהנהדרת אמ"ד ח"פ;
ז. בראש טוונתו לנדרות
פ"ט הלכה ג. עין ביאר
הגרא"ם סימן רכ"ג סי' ז'
ה. תיקון מהנהדרת פ"ד
הקמ"ה; וכן הוא בלבוש
ש"ד. דגיל מרובה בשלחן
הטהור. מקור חיים וקמ"ה
מכר נן חיים. עין ד' אפרים.
נתיב חיים ומחלת השק"ל;
ז. תיקון מהנהדרת פ"ד
ז. תיקון מהנהדרת פ"ד
השק"ל. לנתיב ש"ד. ד' אפרים.
נתיב חיים. דגיל מהנהדרת
בשלחן הטהור ומקור חיים;
ז. תיקון מהנהדרת
דיהנפאליט ח"ג ישראלי
תקמ"ה. וכן הוא בספר
מנחות ומקור חיים;
ח. עיני ברכה בראש
שניה לא מלא לפיני
בשמי"ק. וראש בש"ע
מהנהדרת מקור ירושלים שם
הערה ט'
ט. אבנז עין בש"מ
מהר"ם מרובענבורג פ"ק
פ"ד סימן ז' ד' שחיטת שם
"היה מהר"ם של לומר
זמן ביום שני של ראש השנה
בין נקודת היום בין בשופ"ר.
והוא הדין מה שכתב בש"מ
שם סימן תק. וכבר העיר
על זה נש"מ שבת יעקב
ח"ג סימן מד:
י. בספרי שלפניו ליחא.
והנה"ט שם כתב "וכתב עוד
שם" ונראה שנתנו להגהות

תר א בגד הדש. ז"ע, דנקימת רכ"ג סעיף ד' פסק בשעת
הקינן יש לנרץ, וי"ל דהתם מיירי ב"ה כשקנה מלגום מוכן,
ב"ה אז השמחה (כשגמרו) [כשקנאו] ויעיין סימן (קכ"ג) [ככ] י'
אם יש לו תירוץ חדש יקדש על היין יסן וכשיגיע לשתייתו יעול
התירוץ צידו (דרכי משה אות ג
מנהגים לר"א טירנה מנהגי ראש השנה
עמוד נה). וזע"ג דמקדשין על
מירוש, כמו שכתב סימן (מע"ב)
[ערכו] י' סעיף ג', מכל מקום ישן
מנוה מן המוכתר, ויעיין סימן
רכ"ה סעיף ה'. ומטה משה [סימן
מהגב] כתב שאין לנרץ ליקחו צידו,
אלא יתן עיניו צו:

שנצוד בו [ז] וכן מה שנתלש בו (א) אכור בשני: הנה וכבר נתבאר לעיל סימן תקי"ג [סעיף
ה'] ז' סימן הקט"ו י"ג:

ב [ז] בקידוש ליל שני [הגה] [ז] י' ילכש א נגד (א) משם [ז] או י' מניח (ב) פרי הדש
ז' שלא יזלזלו בו לשהה הבאה, ולענין זמן אומרים ממה נפשך, אי ספק הוא אומר זמן, וז' ומנהגא דבית דין סמכין שיהא היום
קודש ולמחר, דהא מיום שני מונין תיקון המועדות והוא עיקר ראש השנה. ושא"ה, קהל אחד היה להם בערב ראש השנה שופר וז' וז' וז'
שודדים וגולו אותם ונטלו גם השופר, ושלחו הקהל לקהל אחר לשלוח להם, ונמשכו השלוח ממחמת אונס ולא בא עד סוף יום שני, והיה
ראש השנה ביום ה' ו', ובשעה שצא השופר כבר החפלו של שבת אל כל עדיין היה יום גדול, מהו לתקוע צעת ההיא ולא נחשו לשבת
דאין מוקעין בשבת. תשובה, נעתיק דברי המרדכי פרק כמה מדליקין [שבת רמז רז] וז', אוקימנא מתניחין [שם לה. ג] דספק חשיכה
מערבין ערובי חרות, ופירש ר"י ורבינו חננאל [שם] וכן פירש בהדיא בירושלמי [שם פ"ג הלכה ז]. והוא הדין ערובי חשיכה ספק חשיכה
מערבין, ופסק רבינו יואל הוא הדין לאחר חפלת ערביה ויכולן לערוב אס הוא יום, דעניינה ברכו הוא [י] בחקיעת שופר וקודש ספק
חשיכה היו מקבלין שבת ומוקעין כדי להסיף מחול על הקדש ואפילו הכי ממיר בערב שבת לערב ערובי חרות בספק חשיכה, והוא
הדין אחר ענין ברכו. ושם מלאכי בשם רבינו שמריה שהורה כן, והביא ראיה כמו שהביא רבינו יואל. ומקצת תלמידיו אסרו ואמרו
דיש חילוק בין קבל עליו שבת ללא קבל, וחזר הרב ואסר והביא ראיה מההוספתא ברכה [פ"ד הלכה ז] החמיל לתקוע שלישיה אפילו
מיהם צידו מניחו על הארץ, ואלו גבי ספק חשיכה תנן [שם שם] מערבין וטומנין, שמע מינה חומר בקבלה מבספק, עכ"ל. ואיני קל
להכריע, אבל תמוה לי הוכחה ז' ממה דקשה לו מן ההוספתא דלא קשה מידי, דבמשמעותו אמרינן וטומנין את החמין דהיינו העמוה
למוד לא בשום נישול, אבל ההיא דהוספתא מיירי להשיב המיתם על האש לבשל דוח אכור אחר תקיעת שופר שלישיה. ומדע, שה
צפרק כמה מדליקין דף ל"ה [ע"ג] אמרינן וקדירות מונחות על הכירה החמיל לתקוע תקיעה שלישיה סילק המסלק והטמין המעטין
הרי דהטמנה מותר אחר תקיעה שלישיה ויבא אחר דמניח המיתם על הארץ אחר תקיעה שלישיה, אלא על כרחך דיש חילוק כמו שכתבנו
ובאו"ח [יש] סימן שמ"ב מביא ב"י בשם הרמב"ם [עיינין ג. טו] כל הדברים שהן אסורין משום שבות לא גזרו עליהם בין השמשות אלא
בעצמן של יום, אבל בין השמשות מותרים, והוא שיהא שום דבר מנוה או דוחק, כיצד, מותר לו בין השמשות לעלות באלון להביא שוש
כו', אבל אם לא היה שם דוחק או מנוה אכור, לפיכך אין מעשרין את הודאי אע"פ שאין אכור הפרשה מעשר שבת אלא משום
שבות, אבל מעשרין את הדמאי, עכ"ל. הרי דאמר שאין אכור שבות אלא בעצמו של יום, משמע אבל לא בחוספתא שמוסיף ומקבל על
עצמו קדושה יתירה. ולפי הנראה דאף אותן דלעיל שמחמירין בקבלה יותר מספק חשיכה, מודים כאן בקבלה קיל עפי, דדוקא לפי
לענין מערבין שהוא דבר רשות חמור קבלה עפי, דיין שהוא מקבל על עצמו קדושה נוספת ויש לו רשות על זה ואפילו חיוב איבה על
כן ודאי חל עליו אכור של שבת עצמו, מה שאין כן בספק חשיכה ולא קיבל אלא שהקדושה חלה ממילא, יש סברה לקולא, דשמא לא
הגיע זמן הקדושה עדיין. אבל כאן דלדבר מנוה כגון תקיעת שופר וכיוצא הסיבה להיפך, דבספק חשיכה יש לאכור דשמא לילה הוא
מה שאין כן בקיבל עליו ואוסר על עצמו האיסורים של שבת, ודאי יש סברה לומר דלדעתא דהכי לא קיבל עליו, דוח ודאי שכל אדם
ניחא ליה לקיים מצות הקב"ה, ואלו היה יודע שזכור אח"כ לקיים מצוה של חובת היום לא היה מקבל עליו קדושה שבת, וזה היה שם
קבלה בעטות לענין יום המעונן דלא היה קבלה, כמו שכתב בסיומן רס"ג [סעיף ז]. דמה לי טעוה דמעונן או טעוה דקיים המצוה
בשניהם אלו ידע האמת לא היה מקבל עליו, א"כ כיון שמתור בין השמשות בשבות ולא גזרו בזה הזמן פשיטא דלא גזרו קודם בין
השמשות כל שהוא לדבר מנוה. ונראה עוד, דאפילו היה יודע שיביא שופר אח"כ ואפילו הכי קיבל עליו שבת דלא מהני ליה לאפקוק
החוב של שופר, דקבלה שלו לא עדיף משבועה [וקיימא לן] וקיימא לן [נדרים טז. ב] אין שבוה חלה לעבור על המנוה. והמתמיר במדרכי
קבלה היינו ברשות. ואין דבר זה [י] סותר מה שכתבתי באו"ח [סימן תרס"ד ד"ה תכז] לענין שמיני עזרת דאם קבל עליו קדושה שבת
עזרת יכול לאכול אחר כך קודש לילה בלא ברכה סוכה, ולא כרס"ל כשבוה [סימן טז] כמזכיר שם. שאני התם דאין חובת מצות סוכה
עליו כדי שחומר דקבלה שלו הוא נגד המנוה, דהא אי צעי לא אכיל כלל ויהיה צבזב ואל תעשה, מה שאין כן כאן בשופר דחמיר
בקום ועשה וקבלתו מבטלת, ולא כל כמיניה, כל שכן כאן דשוגג הוה דלא ידע שיהיה שופר כאן. כ"ז זה אני כותב לרוחא דמלתא, ולא
נראה ראיה מפורשת לנידון דידן מדין מילה צו"ד סימן רס"ג שהביא ב"י שם [עמוד פט ד"ה וכתב] בשם סמ"ג ח"ל, אין חלו בהטלת
כלל אם קבלו שבת מצעד יום לא להקל ולא להחמיר, עכ"ל. ועל כרחך הכי פירשו, בין להקל ולדמות שבת דהיינו שגולד שבת
חפלת ערביה, כגון שיש עוד יום אחר החפלה, לא אמרינן שכבר עשאו לילה ויהיה נימול דוקא ביום ראשון לא בשבת, קא משמע
דלא אזלינן בחר החפלה וימול בשבת, ובין להחמיר כגון אם נולד בערב שבת אחר קבלת שבת בחפלה, לא אמרינן שעשאו לילה

תקצוט (א) אומרים ותודיענו. אע"ג דראש השנה אינו נל
אומרים ומגיגה הרגל, דסדר התיקון הוא אומר, כמו
שמצינו [מוליך טו. כ] ב"ה בדבדלה:
(א) אכור בשני. אע"ג דבשאר יום טוב מותר בשני מנחה
ממה נפשך, הכא אכור, דמרויחיה
חדא קדושתא היא: (ב) י' פרי
הדש. דכיומא אריכתא דמי ואין
יאמר שהייתו על היום טוב שני
פעמים ביום אחד. וזה לבחלתא,
אלא אם אין לו פרי חדש שפיר
יאמר שהייתו כמו בשאר יום טוב,
דאין חילוק ביניהם לראש השנה
אלא לענין בינה [י] ומחזיר לאכור
של זה בזה, אבל לא לשאר מילא,
וטעמא, דאף בזמן בית דין פעמים
היו עושים שני ימים אע"פ שלא
היה שם ספק שיום שני היה עיקר
והיו גומרין יום ראשון בקדושה

ביצה שנולדה בראש השנה ודיני הקידוש. וכו' ג' סעיפים:
א [ז] ביצה שנולדה ביום י' טוב הראשון [ז] וכן מה
(א) אכור בשני: הנה וכבר נתבאר לעיל סימן תקי"ג [סעיף
ה'] ז' סימן הקט"ו י"ג:

ב [ז] בקידוש ליל שני [הגה] [ז] י' ילכש א נגד (א) משם [ז] או י' מניח (ב) פרי הדש
ז' שלא יזלזלו בו לשהה הבאה, ולענין זמן אומרים ממה נפשך, אי ספק הוא אומר זמן, וז' ומנהגא דבית דין סמכין שיהא היום
קודש ולמחר, דהא מיום שני מונין תיקון המועדות והוא עיקר ראש השנה. ושא"ה, קהל אחד היה להם בערב ראש השנה שופר וז' וז' וז'
שודדים וגולו אותם ונטלו גם השופר, ושלחו הקהל לקהל אחר לשלוח להם, ונמשכו השלוח ממחמת אונס ולא בא עד סוף יום שני, והיה
ראש השנה ביום ה' ו', ובשעה שצא השופר כבר החפלו של שבת אל כל עדיין היה יום גדול, מהו לתקוע צעת ההיא ולא נחשו לשבת
דאין מוקעין בשבת. תשובה, נעתיק דברי המרדכי פרק כמה מדליקין [שבת רמז רז] וז', אוקימנא מתניחין [שם לה. ג] דספק חשיכה
מערבין ערובי חרות, ופירש ר"י ורבינו חננאל [שם] וכן פירש בהדיא בירושלמי [שם פ"ג הלכה ז]. והוא הדין ערובי חשיכה ספק חשיכה
מערבין, ופסק רבינו יואל הוא הדין לאחר חפלת ערביה ויכולן לערוב אס הוא יום, דעניינה ברכו הוא [י] בחקיעת שופר וקודש ספק
חשיכה היו מקבלין שבת ומוקעין כדי להסיף מחול על הקדש ואפילו הכי ממיר בערב שבת לערב ערובי חרות בספק חשיכה, והוא
הדין אחר ענין ברכו. ושם מלאכי בשם רבינו שמריה שהורה כן, והביא ראיה כמו שהביא רבינו יואל. ומקצת תלמידיו אסרו ואמרו
דיש חילוק בין קבל עליו שבת ללא קבל, וחזר הרב ואסר והביא ראיה מההוספתא ברכה [פ"ד הלכה ז] החמיל לתקוע שלישיה אפילו
מיהם צידו מניחו על הארץ, ואלו גבי ספק חשיכה תנן [שם שם] מערבין וטומנין, שמע מינה חומר בקבלה מבספק, עכ"ל. ואיני קל
להכריע, אבל תמוה לי הוכחה ז' ממה דקשה לו מן ההוספתא דלא קשה מידי, דבמשמעותו אמרינן וטומנין את החמין דהיינו העמוה
למוד לא בשום נישול, אבל ההיא דהוספתא מיירי להשיב המיתם על האש לבשל דוח אכור אחר תקיעת שופר שלישיה. ומדע, שה
צפרק כמה מדליקין דף ל"ה [ע"ג] אמרינן וקדירות מונחות על הכירה החמיל לתקוע תקיעה שלישיה סילק המסלק והטמין המעטין
הרי דהטמנה מותר אחר תקיעה שלישיה ויבא אחר דמניח המיתם על הארץ אחר תקיעה שלישיה, אלא על כרחך דיש חילוק כמו שכתבנו
ובאו"ח [יש] סימן שמ"ב מביא ב"י בשם הרמב"ם [עיינין ג. טו] כל הדברים שהן אסורין משום שבות לא גזרו עליהם בין השמשות אלא
בעצמן של יום, אבל בין השמשות מותרים, והוא שיהא שום דבר מנוה או דוחק, כיצד, מותר לו בין השמשות לעלות באלון להביא שוש
כו', אבל אם לא היה שם דוחק או מנוה אכור, לפיכך אין מעשרין את הודאי אע"פ שאין אכור הפרשה מעשר שבת אלא משום
שבות, אבל מעשרין את הדמאי, עכ"ל. הרי דאמר שאין אכור שבות אלא בעצמו של יום, משמע אבל לא בחוספתא שמוסיף ומקבל על
עצמו קדושה יתירה. ולפי הנראה דאף אותן דלעיל שמחמירין בקבלה יותר מספק חשיכה, מודים כאן בקבלה קיל עפי, דדוקא לפי
לענין מערבין שהוא דבר רשות חמור קבלה עפי, דיין שהוא מקבל על עצמו קדושה נוספת ויש לו רשות על זה ואפילו חיוב איבה על
כן ודאי חל עליו אכור של שבת עצמו, מה שאין כן בספק חשיכה ולא קיבל אלא שהקדושה חלה ממילא, יש סברה לקולא, דשמא לא
הגיע זמן הקדושה עדיין. אבל כאן דלדבר מנוה כגון תקיעת שופר וכיוצא הסיבה להיפך, דבספק חשיכה יש לאכור דשמא לילה הוא
מה שאין כן בקיבל עליו ואוסר על עצמו האיסורים של שבת, ודאי יש סברה לומר דלדעתא דהכי לא קיבל עליו, דוח ודאי שכל אדם
ניחא ליה לקיים מצות הקב"ה, ואלו היה יודע שזכור אח"כ לקיים מצוה של חובת היום לא היה מקבל עליו קדושה שבת, וזה היה שם
קבלה בעטות לענין יום המעונן דלא היה קבלה, כמו שכתב בסיומן רס"ג [סעיף ז]. דמה לי טעוה דמעונן או טעוה דקיים המצוה
בשניהם אלו ידע האמת לא היה מקבל עליו, א"כ כיון שמתור בין השמשות בשבות ולא גזרו בזה הזמן פשיטא דלא גזרו קודם בין
השמשות כל שהוא לדבר מנוה. ונראה עוד, דאפילו היה יודע שיביא שופר אח"כ ואפילו הכי קיבל עליו שבת דלא מהני ליה לאפקוק
החוב של שופר, דקבלה שלו לא עדיף משבועה [וקיימא לן] וקיימא לן [נדרים טז. ב] אין שבוה חלה לעבור על המנוה. והמתמיר במדרכי
קבלה היינו ברשות. ואין דבר זה [י] סותר מה שכתבתי באו"ח [סימן תרס"ד ד"ה תכז] לענין שמיני עזרת דאם קבל עליו קדושה שבת
עזרת יכול לאכול אחר כך קודש לילה בלא ברכה סוכה, ולא כרס"ל כשבוה [סימן טז] כמזכיר שם. שאני התם דאין חובת מצות סוכה
עליו כדי שחומר דקבלה שלו הוא נגד המנוה, דהא אי צעי לא אכיל כלל ויהיה צבזב ואל תעשה, מה שאין כן כאן בשופר דחמיר
בקום ועשה וקבלתו מבטלת, ולא כל כמיניה, כל שכן כאן דשוגג הוה דלא ידע שיהיה שופר כאן. כ"ז זה אני כותב לרוחא דמלתא, ולא
נראה ראיה מפורשת לנידון דידן מדין מילה צו"ד סימן רס"ג שהביא ב"י שם [עמוד פט ד"ה וכתב] בשם סמ"ג ח"ל, אין חלו בהטלת
כלל אם קבלו שבת מצעד יום לא להקל ולא להחמיר, עכ"ל. ועל כרחך הכי פירשו, בין להקל ולדמות שבת דהיינו שגולד שבת
חפלת ערביה, כגון שיש עוד יום אחר החפלה, לא אמרינן שכבר עשאו לילה ויהיה נימול דוקא ביום ראשון לא בשבת, קא משמע
דלא אזלינן בחר החפלה וימול בשבת, ובין להחמיר כגון אם נולד בערב שבת אחר קבלת שבת בחפלה, לא אמרינן שעשאו לילה

ממה נפשך, הכא אכור, דמרויחיה
חדא קדושתא היא: (ב) י' פרי
הדש. דכיומא אריכתא דמי ואין
יאמר שהייתו על היום טוב שני
פעמים ביום אחד. וזה לבחלתא,
אלא אם אין לו פרי חדש שפיר
יאמר שהייתו כמו בשאר יום טוב,
דאין חילוק ביניהם לראש השנה
אלא לענין בינה [י] ומחזיר לאכור
של זה בזה, אבל לא לשאר מילא,
וטעמא, דאף בזמן בית דין פעמים
היו עושים שני ימים אע"פ שלא
היה שם ספק שיום שני היה עיקר
והיו גומרין יום ראשון בקדושה

מבנה בני-צמחא
מוצא מרחא מאן סיון הלא
מכון ירושלים

תר א בגד הדש. ז"ע, דנקימת רכ"ג סעיף ד' פסק בשעת
הקינן יש לנרץ, וי"ל דהתם מיירי ב"ה כשקנה מלגום מוכן,
ב"ה אז השמחה (כשגמרו) [כשקנאו] ויעיין סימן (קכ"ג) [ככ] י'
אם יש לו תירוץ חדש יקדש על היין יסן וכשיגיע לשתייתו יעול
התירוץ צידו (דרכי משה אות ג
מנהגים לר"א טירנה מנהגי ראש השנה
עמוד נה). וזע"ג דמקדשין על
מירוש, כמו שכתב סימן (מע"ב)
[ערכו] י' סעיף ג', מכל מקום ישן
מנוה מן המוכתר, ויעיין סימן
רכ"ה סעיף ה'. ומטה משה [סימן
מהגב] כתב שאין לנרץ ליקחו צידו,
אלא יתן עיניו צו:
שנצוד בו [ז] וכן מה שנתלש בו (א) אכור בשני: הנה וכבר נתבאר לעיל סימן תקי"ג [סעיף
ה'] ז' סימן הקט"ו י"ג:
ב [ז] בקידוש ליל שני [הגה] [ז] י' ילכש א נגד (א) משם [ז] או י' מניח (ב) פרי הדש
ז' שלא יזלזלו בו לשהה הבאה, ולענין זמן אומרים ממה נפשך, אי ספק הוא אומר זמן, וז' ומנהגא דבית דין סמכין שיהא היום
קודש ולמחר, דהא מיום שני מונין תיקון המועדות והוא עיקר ראש השנה. ושא"ה, קהל אחד היה להם בערב ראש השנה שופר וז' וז' וז'
שודדים וגולו אותם ונטלו גם השופר, ושלחו הקהל לקהל אחר לשלוח להם, ונמשכו השלוח ממחמת אונס ולא בא עד סוף יום שני, והיה
ראש השנה ביום ה' ו', ובשעה שצא השופר כבר החפלו של שבת אל כל עדיין היה יום גדול, מהו לתקוע צעת ההיא ולא נחשו לשבת
דאין מוקעין בשבת. תשובה, נעתיק דברי המרדכי פרק כמה מדליקין [שבת רמז רז] וז', אוקימנא מתניחין [שם לה. ג] דספק חשיכה
מערבין ערובי חרות, ופירש ר"י ורבינו חננאל [שם] וכן פירש בהדיא בירושלמי [שם פ"ג הלכה ז]. והוא הדין ערובי חשיכה ספק חשיכה
מערבין, ופסק רבינו יואל הוא הדין לאחר חפלת ערביה ויכולן לערוב אס הוא יום, דעניינה ברכו הוא [י] בחקיעת שופר וקודש ספק
חשיכה היו מקבלין שבת ומוקעין כדי להסיף מחול על הקדש ואפילו הכי ממיר בערב שבת לערב ערובי חרות בספק חשיכה, והוא
הדין אחר ענין ברכו. ושם מלאכי בשם רבינו שמריה שהורה כן, והביא ראיה כמו שהביא רבינו יואל. ומקצת תלמידיו אסרו ואמרו
דיש חילוק בין קבל עליו שבת ללא קבל, וחזר הרב ואסר והביא ראיה מההוספתא ברכה [פ"ד הלכה ז] החמיל לתקוע שלישיה אפילו
מיהם צידו מניחו על הארץ, ואלו גבי ספק חשיכה תנן [שם שם] מערבין וטומנין, שמע מינה חומר בקבלה מבספק, עכ"ל. ואיני קל
להכריע, אבל תמוה לי הוכחה ז' ממה דקשה לו מן ההוספתא דלא קשה מידי, דבמשמעותו אמרינן וטומנין את החמין דהיינו העמוה
למוד לא בשום נישול, אבל ההיא דהוספתא מיירי להשיב המיתם על האש לבשל דוח אכור אחר תקיעת שופר שלישיה. ומדע, שה
צפרק כמה מדליקין דף ל"ה [ע"ג] אמרינן וקדירות מונחות על הכירה החמיל לתקוע תקיעה שלישיה סילק המסלק והטמין המעטין
הרי דהטמנה מותר אחר תקיעה שלישיה ויבא אחר דמניח המיתם על הארץ אחר תקיעה שלישיה, אלא על כרחך דיש חילוק כמו שכתבנו
ובאו"ח [יש] סימן שמ"ב מביא ב"י בשם הרמב"ם [עיינין ג. טו] כל הדברים שהן אסורין משום שבות לא גזרו עליהם בין השמשות אלא
בעצמן של יום, אבל בין השמשות מותרים, והוא שיהא שום דבר מנוה או דוחק, כיצד, מותר לו בין השמשות לעלות באלון להביא שוש
כו', אבל אם לא היה שם דוחק או מנוה אכור, לפיכך אין מעשרין את הודאי אע"פ שאין אכור הפרשה מעשר שבת אלא משום
שבות, אבל מעשרין את הדמאי, עכ"ל. הרי דאמר שאין אכור שבות אלא בעצמו של יום, משמע אבל לא בחוספתא שמוסיף ומקבל על
עצמו קדושה יתירה. ולפי הנראה דאף אותן דלעיל שמחמירין בקבלה יותר מספק חשיכה, מודים כאן בקבלה קיל עפי, דדוקא לפי
לענין מערבין שהוא דבר רשות חמור קבלה עפי, דיין שהוא מקבל על עצמו קדושה נוספת ויש לו רשות על זה ואפילו חיוב איבה על
כן ודאי חל עליו אכור של שבת עצמו, מה שאין כן בספק חשיכה ולא קיבל אלא שהקדושה חלה ממילא, יש סברה לקולא, דשמא לא
הגיע זמן הקדושה עדיין. אבל כאן דלדבר מנוה כגון תקיעת שופר וכיוצא הסיבה להיפך, דבספק חשיכה יש לאכור דשמא לילה הוא
מה שאין כן בקיבל עליו ואוסר על עצמו האיסורים של שבת, ודאי יש סברה לומר דלדעתא דהכי לא קיבל עליו, דוח ודאי שכל אדם
ניחא ליה לקיים מצות הקב"ה, ואלו היה יודע שזכור אח"כ לקיים מצוה של חובת היום לא היה מקבל עליו קדושה שבת, וזה היה שם
קבלה בעטות לענין יום המעונן דלא היה קבלה, כמו שכתב בסיומן רס"ג [סעיף ז]. דמה לי טעוה דמעונן או טעוה דקיים המצוה
בשניהם אלו ידע האמת לא היה מקבל עליו, א"כ כיון שמתור בין השמשות בשבות ולא גזרו בזה הזמן פשיטא דלא גזרו קודם בין
השמשות כל שהוא לדבר מנוה. ונראה עוד, דאפילו היה יודע שיביא שופר אח"כ ואפילו הכי קיבל עליו שבת דלא מהני ליה לאפקוק
החוב של שופר, דקבלה שלו לא עדיף משבועה [וקיימא לן] וקיימא לן [נדרים טז. ב] אין שבוה חלה לעבור על המנוה. והמתמיר במדרכי
קבלה היינו ברשות. ואין דבר זה [י] סותר מה שכתבתי באו"ח [סימן תרס"ד ד"ה תכז] לענין שמיני עזרת דאם קבל עליו קדושה שבת
עזרת יכול לאכול אחר כך קודש לילה בלא ברכה סוכה, ולא כרס"ל כשבוה [סימן טז] כמזכיר שם. שאני התם דאין חובת מצות סוכה
עליו כדי שחומר דקבלה שלו הוא נגד המנוה, דהא אי צעי לא אכיל כלל ויהיה צבזב ואל תעשה, מה שאין כן כאן בשופר דחמיר
בקום ועשה וקבלתו מבטלת, ולא כל כמיניה, כל שכן כאן דשוגג הוה דלא ידע שיהיה שופר כאן. כ"ז זה אני כותב לרוחא דמלתא, ולא
נראה ראיה מפורשת לנידון דידן מדין מילה צו"ד סימן רס"ג שהביא ב"י שם [עמוד פט ד"ה וכתב] בשם סמ"ג ח"ל, אין חלו בהטלת
כלל אם קבלו שבת מצעד יום לא להקל ולא להחמיר, עכ"ל. ועל כרחך הכי פירשו, בין להקל ולדמות שבת דהיינו שגולד שבת
חפלת ערביה, כגון שיש עוד יום אחר החפלה, לא אמרינן שכבר עשאו לילה ויהיה נימול דוקא ביום ראשון לא בשבת, קא משמע
דלא אזלינן בחר החפלה וימול בשבת, ובין להחמיר כגון אם נולד בערב שבת אחר קבלת שבת בחפלה, לא אמרינן שעשאו לילה

הוא הנזיר [מימן המקדש] דעת רש"י [מסור ויטרי] זמן סגן ורש"י [העטור הלטה סופר קד] ; ש"ח השביל ס"ו סימן טו:

ג. טור [והגות מיימנות] דפוס קושטא שפר ג. [ג] זר א. ברייתא מגילה דף ל"א [ע"א]:
ג. טור וזינתו לעיל בקימן מ"א [א"ח ג]:
ג. הר"ף בפרק קמא דביצה [ג. א] וזרמ"ט כפרק ה' מהלכות קידוש החודש [הלכה ט] ובפרק ה' מהלכות יום טוב [הלכה ט]:

תרב א. טור (שס) [עמיה סגן] ובסימן תקפ"א [עמוד ט]:

ב יאמר שהחיינו. דאף דקדושה אחת היא, מכל מקום ב' ימים הם, עיין בטור וב"ח [ד"ה ומ"ט]. ויש טועים ליקח אף בשאר ימים טובים פרי חלש, וטעות הוא: ג ויש אומרים לאומר. וטוב לכתוב בגד חדש בשופר:

תר א אף בארץ ישראל.
שאף הניח דין עשו ב' ימים:
תרב במילה אומרים זכור ברית ואל ספר ופומון יה איום [לבוש סעיף ג]. ובמדינה זו אין אומרים רק זכור ברית: **א** אין משביעין. ועל כל פנים מנהג לשפוט להוציא גזילה מחמת ידו [לבוש סימן תרג]:

ואומר שהחיינו [ו] ואם אין מצוי [הנהג] בגד חדש או פרי הרש ג עם כל זה ב יאמר שהחיינו:
ג אם הל יום ראשון בשבת אומר שהחיינו בשופר ב ביום שני: הנה ג [טו] ויש אומרים לאומר [ב] אפילו אם הל יום ראשון בחול [ו] וכן המנהג במדינות אלו:

סימן תר א
סדר יום שני של ראש השנה. וכו' ב' סעיפים:
א [א] ביום שני [הנהג] [ב] מתפללים כמו ביום ראשון קורים מזהאלהים נסה את אברהם [בראשית כב. א] עד סוף סידרא [א] ומפטיר קורא כמו אתמול [ב] ומפטיר בירמיה [לא. א] בה אמר ה' מצא הן במדבר עד הבן יקר לי אפרים [שם. יט] ג [ג] ובמוצאי ראש השנה מבדילין [ד] כמו במוצאי שבת [ה] אלא שאין מברכין על הכשרים [ו] ועל האש:

ב א אף בארץ ישראל עושים בראש השנה שני ימים:
סימן תרב
סדר עשרת ימי תשובה. וכו' סעיף אחר א:
א הנה [א] [ב] ומתענים למחרת ראש השנה והוא תענית ליבור: [א] [ב] בכל הימים שבין ראש השנה ליום הכפורים * מרכים בתפילות ותחנונים: הנה [א] [ב] ואומרים [א] אצינו מלכנו ערב וזוקר [ד] מלמד בשבת [ד] ואפילו אם הל מילה שאין אומרים חטנון אפילו הכי אומרים אצינו מלכנו [ד] ואומרים בכל יום [ב] שלש פעמים וידוי קודם עלות השחר [ד] מלמד בערב יום כיפור שאין אומרים אותו אלא פעם אחת [א] ואין נוטין חרס וכן א אין משביעין אדם [ב] צניח דין עד אחר יום כפור [טו] אין מקדשין [ד] הלכנה עד מולאי יום כיפור [טו] [טו] ושבת שצין ראש השנה ליום כיפור ג המנהג לומר בו דלקחך:

מעכבות על כן יתקע בלל ברכה, אבל במילה אין כאן סמרי אהדדי דהא שייכא מילה אפילו בשבת אם היא צומנה. ואין להקשות הא גם בשופר יש סמרי אהדדי דהא אין חוקעין בשבת, הא לא קשיא, דודאי לא מצטלינן מנהג צומנה בשביל סמרי אהדדי, דזה לא אמרין אלא באינו חלוי המנהג באותו הזמן. ומה, דגם בשבת אין איסור לתקוע, דחכמה היא ואינה מלאכה כדאיכא בגמרא [ראש השנה טו. ג]. אלא (חיוב) [דאין] ג לתקוע בשבת משום גזירה שמה יעלעלו ברשות הרבים, וכל שהוא חוקע ג דרך רשות אין חשש זה, וא"כ זה החוקע בסוף לא הוא סמרי עם מה שקבל שבת עליו, דאפשר דדרך רשות הוא חוקע ואין הסתייה מוכתה, מה שאין כן בצרכת החקיעה הוה ודאי סמרי, כן נראה לי ברור בהאי מלתא. אה"כ ריחמי בחוספתא [פ"ה] [טובה פ"ד הלכה ו] שהביא המרדכי שזכרתי ויש בו נוסח אחר ח"ל, שלישי להבדיל את העם כו' נטל לקרות מעשרין ממנו חבשיל מגבי כירה וטומנין לו מיחס ומדליקין הנג, גמר מלקרות אפילו מיחס נידו אין עומנין אלא מניחו בארך אפילו נר בידו, עכ"ל. והך מלקרות פירוש מלתקוע, וכן הוא בסמ"ג בהלכות שבת [פסין ג]. ונראה לי כיון שמדמה טמינת חמין להלקת הנר (ובגמרא שלנו שבת נה, א אמר ספק חשיכה דאין מדליקין הנרות ואפילו הכי עומנין החמין) משמע שגם טמינת חמין דחוספתא הוה מלאכה חמורה, והיינו שטומנים חבשיל זונן בענין שעדיין לא נחבשל וטומנין אותו שאח"כ יחבשל בדרך הטמנה שלנו. נמצא דאין קושיא של חלמידיס הנזכרים שם קושיא כלל, דמה שזכר עומנין את החמין היינו חמין מנושלים אלא שטומנם שלא יטענו, זה מותר דוקא בספק חשיכה לא קודם לזה, ואין שום הוכחה מזה לחלק בין קבלת שבת לספק חשיכה, כן נראה לי, דוד הוא הקטן הלוי:

תרב (א) ואין נוטנין הרב. שלא לעורר כמות הדין בזמן ההוא. וכן אין משביעין, שחוששין ביותר להביא עונש שבועה לעולם ח"ו. אבל לעשות דין בין אדם לחבירו, ודאי מנהג רבם יש לדון, וכן כתב בלבוש [סימן תרג] מטעם דכשיש דין למטה אין דין למעלה:

ערך אהב אמהרוק"ש
תרב [א] כפי ש נדגו שלא לנך על הלכנה עד מולאי יום הכפורים:

אוצר בפרשים
בשבועות [ובו השפין] והביאו מהרי"ם בהג"ה ליריד סימן ר"ל ובתשובת מהרש"ם ליריד סימן קט"ו, עד כי העלה המחבר הגיל דעכ"פ מירי ספיקא לא נפיק, וקיי"כ לן ספק ברכות להלק. והמעין בדברי מהר"ם [ח"א סי' טו] דכתב הא דבריהם תורה לא מהני, היינו אם אפשר לתקן הלאי בהא דלא מהני מעשיו, מה שאין כ

בשבת, אלא היו כאלו לא התפלל של שבת ולא ידחה שבת. וא"כ הוא הדין ממנו הא דיינא, דאם לא היה אפשר למול ביום ו' עד סופו וכבר התפלל של שבת ועדיין יום הוא ואו יכול למולו דבזה חייב למולו ולא משגיחין בתפלה שעשאו שבת, דמה לי שבת הבא לענין למולו בשבת ומה לי בלא יכול למול עד סוף היום, והטעם המנהג לא חלוי בתפלתו לדחות המנהג בשעתה. ולא דמי למה שכתבתי ביר"ד [סימן ת"ב ס"ק ו] בשו"ע [סעיף יא] דמי שהתפלל ערבית דלא יתחיל או האבילות מטעם דהו סרי קולי דסמרי אהדדי, דשם הוה מומרל דמה בך שלא יתחיל עד יום מחר. וכן לענין ז' נקיים [שם] סימן ק"ט סעיף א בהנהג דלא תתחיל למנות עד יום מחר אם התפללו כבר ערבית אע"פ שעדיין יום, היינו גם כן מלד החומרל, ובאמת צדיעצד מהני, כדאיכא שם. כלל הדבר בזה, שנמקום שיש חיוב מנהג זההיא ששחא אין קבלת שבת של זה מועיל לנטל חובת המנהג ההיא, כיון שאי אפשר בענין אחר לקיים המנהג כדניא. נמצא בהיא דשופר ומילה שזכרנו חייב לתקוע ולמול באותו זמן שיש עוד יום אפילו אם התפלל כבר ערבית של שבת. אלא דנראה לי דעכ"פ יש כאן ב' מילי דסמרי אהדדי, דהכל יודעים בנינו שאין חוקעים בשבת והוא עשאו כבר שבת, וכיון דברכות אין

ציונים לרמ"א

- ג הגהות ביימני הלכות שופר [אחת ו] מנהגים לר"א עירנה מהני ראש השנה עמיה [ט]:
- תר א [טור]:
- תרב א [טור]:
- ג טור:
- ג מנהגים [לר"א טורא] מנהגי עשרת ימי תשובה עמוד ג. שניי נסחאות מספר [30]:
- ד רוקח [סימן רז] וסימן ר"ח:
- ה מהרי"ל [הלכה פסח] ימי תשובה עמוד דס':
- ו' דרכי משה אה"א ובסימן תכז: בהרי"ל שם:
- ז' דרכי משה אה"א:

הגהות והערות

- י' היכן ממחידת אמ"ד מ"ט:
- הרב א' עיין סימן תרג הערה א':
- ב' פנינו כתב דמי אפילו יתא, אולם איכא כן כמחומא ויש אדם ג' ופסקי מהדורות שהוא פרק ג' [ש] דרכי אליעזר פרק ג' [ש] אך נמחזקה עם פירוש הד"ל

בשבועות [ובו השפין] והביאו מהרי"ם בהג"ה ליריד סימן ר"ל ובתשובת מהרש"ם ליריד סימן קט"ו, עד כי העלה המחבר הגיל דעכ"פ מירי ספיקא לא נפיק, וקיי"כ לן ספק ברכות להלק. והמעין בדברי מהר"ם [ח"א סי' טו] דכתב הא דבריהם תורה לא מהני, היינו אם אפשר לתקן הלאי בהא דלא מהני מעשיו, מה שאין כ

בעזה שׁיית

"באורך נראה איר" (תהלים ל"ז) משל למי שמדליק את הנר
 והיה מדליקו והוא כבה אמר עד מתי אחיה מתיגע
 אמתין לזריחת השמש ואלך לאורה,
 כך ישראל כשנשתעבדו במצרים עמדו משה ואהרן וגאלום,
 חזרו ונשתעבדו בבבל ועמדו דניאל (חנניה) מישאל ועזריה וגאלום,
 חזרו ונשתעבדו במדי ועמדו מרדכי ואסתר וגאלום, חזרו ונשתעבדו בין
 ועמדו החשמונאים וגאלום, חזרו ונשתעבדו כאדום
 אמרו ישראל הרי נתיגענו נגאלין ומשתעבדין וחזרין ונגאלין ומשתעבדין
 אין אנו מבקשין בשר ודם מעתה, אלא הקב"ה אנו מקיים שיאיר לנו
 שנאמר א-ל ה' ויאר לנו, ע"כ. (ילקוט תהלים רמ"ב תשכ"ז)

ספר

ויאר לנו

על

עניני חנוכה בהלכה ואגדה

מגילת בני חשמונאי • מדרש חנוכה

בעזרת החונן לאדם דעת

ישראל יוסף בלאמו"ר הר"ר יצחק ז"ל הכהן רפפורט

בני ברק

מהדורה ראשונה ה'תשע"ה

מהדורה מתוקנת עם הוספות ה'תשפ"א

שו"ת בהדלקת נ"ח בבהכנ"ס בערב שבת

7 ←

מ"ן. יש לברר מה הדין בערב שבת חנוכה כשציבור המתפללים בבהכנ"ס שכת להדליק נ"ח מיד לאתר תפילת מנחה, וקיבלו שבת באמירת מזמור שיר ליום השבת, ונזכרו קודם השקיעה שלא הדליקו נ"ח בבהכנ"ס, האם יש אפשרות להדליק נ"ח.

הגה קיי"ל אדם שקיבל תוספת שבת קודם חשיכה יכול לומר לישראל חבירו לעשות לו מלאכה (עיין שו"ע סי' רס"ג, י"ז). וא"כ יכולים לומר לאדם שלא קיבל עדיין שבת שידליק עבורם את נ"ח של הבהכנ"ס.

אולם כשהוא מאותו ציבור שקיבל שבת, אסור לו להדליק ולעשות שאר מלאכות, כיון שנגרר בעל כורחו אחר הציבור, וכמש"כ המ"ב שם (ס"ק ס"ד) דאם הוא סמוך לבהש"מ בודאי קבלו רוב אנשי העיר שבת והמיעוט נגרר אחריהן בעל כורחו לא שייך דין זה, עכ"ד.

וי"ש לדון האם ראוי להביא אדם אחר שאינו מאותו ציבור שקיבל שבת [וכגון שאותו אחר נוהג לקבל שבת יותר מאוחר, או שמנהגו בענין הזמנים כשיטת ר"ת, והאידנא ששכיח בעיר אחת כמה מנהגים בזה, אינו נגרר בתו רוב הקהל]. וצדדי הספק: דבאותו בהכנ"ס שהציבור קיבל שבת מוקדם, אולי אין ראוי לעשות מעשה בפרהסיא של חילול שבת, ובפרט שעושה את ההדלקת נ"ח עבורם ובציווים.

כמו כן יש להסתפק האם אפשר לומר לגוי שידליק עבורם את הנרות, [דבכה"ג אין כ"כ זילותא בקבלת שבת של הציבור]. והנידון בזה האם הדלקת נ"ח בבהכנ"ס אפשר גם ע"י גוי, דלא דמי להדלקת נ"ח בביתו דבעינן שליח בר חיובא להדליק עבורו, וא"א להדליק ע"י גוי. אבל הדלקת בהכנ"ס דהוי רק ממנהגא אפשר גם ע"י גוי מתקיים המנהג, וצדדי הספק כדלהלן.

ונקדים בדין הדלקת נר שבת כתב במג"א (סי' רס"ג ס"ק י"א) בשם מהר"ש כשיש חופה בע"ש ומתאחרים עד אחר השקיעה, והאשה אינה רוצה לקבל שבת לפני החופה, תאמר לעכו"ם להדליק אחר החופה והיא תכרך. [והמג"א דן לאסור משום אמירה לעכו"ם שבות, או בבהש"מ לא גזרו שבות במקום מצוה עיי"ש]. והקשה הרעק"א בגליון השו"ע הלא אין שליחות לנכרי, וא"כ אינה מדלקת, והיאך תכרך עכ"ד.

ובשו"ע הגר"ז (סי' רס"ג קו"א סק"ג) ביאר שיטת המג"א דעיקר מצות הדלקת נר שבת אינה ההדלקה בלבד, אלא הנאה ותשמיש לאורה הוא עיקר המצוה, וכל ההדלקה היא רק התחלה והכנה למצוה זו, לכך אפשר לברך גם על הדלקה שנעשית ע"י גוי. [ודימה לנט"י לסעודה ע"י גוי שמברכים (סי' קנ"ט, י"א), כי המצוה נעשית בגוף הישראל, ה"נ הנאת הישראל

16

לאורן היא קיום ו שהישראל פושט בו ממש, מ"מ

אמנם כ"ז רק בהדלקת ההדלקה עצמה, ו לה, [משא"כ בנר לה, שהרי עיקר בסעודתו כליל ש הדר דינו שא"א גוי, (וכמ"ש הרעק

→

אבל בנידון די בבהכנ"ס" ותקנוה גם דומי: כמ"ש בכלבו (עיי מניחה כדרום ככה פריש דומיא דמקד במקדש י"א דאפי הרמב"ם בהל' ב דאפשר להדליקה כהן משום דאי' ו היא. וביאר בחי' דעיקר מצותה שיו ואין המצוה במ כהיכי תמצי שיהי בחזו"א (מנחות התזו"א דמה"ט ובהמשך נסתפק דעת, וה

→

לאורן היא קיום המצוה. ודחה דשאני התם שהישראל פושט ידיו אעפ"י שמסייע אין בו ממש, מ"מ לענין ברכה סגי בסיוע בעלמא.

אמנם כ"ז רק בהדלקת נר שבת, אבל בהדלקת נ"ח עיקר המצוה הוא ההדלקה עצמה, דהא קיי"ל כבתה אין זקוק לה, [משא"כ בנר שבת דודאי כבתה זקוק לה, שהרי עיקר המצוה ליהנות לאורן בסעודתו בליל שבת ושלום בית]. וממילא הדר דינו שא"א לברך על הדלקת שליח גוי, (וכמ"ש הרעק"א גם בנ"ש דאין שליחות לנכרי).

אבל בנידון דידן בדין "הדלקת נ"ח בבהכנ"ס" הי' מקום להסתפק כיון דתקנוה גם דומיא דנרות המנורה במקדש כמ"ש בכלבו (עיין לעיל סק"ה, ועיין שם דלכך מניחה בדרום בבהכנ"ס כמו שהי' במקדש, ועוד פרטים דומיא דמקדש), ובדין הדלקת המנורה במקדש י"א דאפשר להדליק ע"י גוי עפ"י ד הרמב"ם בהל' ביאת המקדש (פ"ט ה"ז) דאפשר להדליקה בחוץ ע"י ישראל ואי"צ כהן משום דאי' בגמ' דהדלקה לאו עבודה היא. וביאר בחי' הגר"ח על הרמב"ם משום דעיקר מצותה שיהיו הנרות דולקים במקומן, ואין המצוה במעשה ההדלקה, דהוי רק כהיכי תמצי שיהיו נרות דולקין. וכ"כ לפרש בחזו"א (מנחות סי' ל' סק"ח), והוסיף החזו"א דמה"ט אפילו הדליקו קוף כשר, ובהמשך נסתפק דיתכן דבעינן עבודת בן דעת, והניח בצ"ע עכ"ד.

ונראה דאם קוף כשר להדלקת המנורה ה"ה בגוי יש להתיר להדליק מנורת המקדש. ואפילו לפמ"ש החזו"א דקוף גרע, מ"מ נקט בלשונו הטעם דאפשר בעינן עבודת בר דעת, וממילא גוי גדול דהוי בר דעת אפשר דכשר להדליק את המנורה. ולפי"ז יתכן דה"ה הדלקת נ"ח בבהכנ"ס דהוי דומיא במקדש לישתרי ע"י גוי.

אולם נראה דמש"כ הכלבו בהדלקת נ"ח בבהכנ"ס דהוי זכר למקדש, הוא רק תוספת טעם לעיקר המנהג של ההדלקה, אבל עיקר המנהג הי' כמ"ש בת' הריב"ש ועוד ראשונים לפרסומי ניסא, וכך פסק השו"ע (סי' תרע"א, ה') כמ"ש לעיל, ולכך מסתברא דגדרי המנהג להדליק בבהכנ"ס הוא כגדרי מצות הדלקת נ"ח בביתו, כלומר דיש מצוה במעשה ההדלקה, וממילא א"א לעשותה ע"י גוי.

ואכתי יש לדון בעובדא זו מטעם אחר דאולי אפשר לבטל את קבלת השבת שעשו הציבור משום דהוי בטעות, וכמש"כ הט"ז (סי' ת"ר) לענין קהל שלא הי' להם שופר בב' ימים של ר"ה, וקיבלו שבת מוקדם (ביום ב' דר"ה), ושוב הגיע שופר לעיר, דיכולים לתקוע. כיון שקבלת שבת שלהם בטעות, דאם היו יודעים שיגיע להם שופר לפני השקיעה לא היו מקבלים שבת, והוי דומיא דציבור שקיבל שבת ביום המעונן בטעות דלא הוי קבלה (עיין שו"ע סי' רס"ג, י"ד). דמ"ל טעות דיום המעונן, ומ"ל טעות מחמת שכ"א רוצה

אפשר לומר
את הנרות,
קבלת שבת של
הדלקת נ"ח
גוי, דלא דמי
שליח בר חיובא
ק ע"י גוי. אבל
ממנהגא אפשר
לוצדי הספק

כת כתב במג"א
בשם מהר"ש
זרים עד אחר
ה לקבל שבת
להדליק אחר
א דן לאסור
או בבהש"מ
היי"ש]. והקשה
אין אין שליחות
והיאך תכרך

קו"א סק"ג)
דעיקר מצות
ה בלבד, אלא
עיקר המצוה,
והכנה למצוה
דלקה שנעשית
גודה ע"י גוי
כי המצוה
נאנת הישראל

לקיים מצות הקב"ה, וכיון שע"י קבלתם א"א לקיים מצות שופר הוי קבלה בטעות.

ולפי"ז ה"ה בענינו יש לדון שאם הציבור היה זוכר שעדיין לא הדליקו את הנ"ח לא היו מקבלים שבת, ונימא דהוי קבלה בטעות ולא חלה, ולישתרי להדליק נ"ח.

אולם יש לדחות מב' טעמים, האחד, דאין לדמות ביטול מצות שופר דהוי מצוה גמורה, ואפילו ביום ב' דר"ה דהוי רק מדרבנן, מ"מ הוי מצוה גמורה, וגם תקיעת שופר מועיל ביותר לזכות בדין. משא"כ הדלקת נ"ח בבהכנ"ס שיסודו ממנהג הראשונים, ולא הוי מצוה גמורה אפילו מדרבנן, לא אלימא להפקיע את הקבלת שבת של הציבור.

ובעי"ז הובא מהגרי"ש אלישיב בנוגע לציבור שקיבל שבת מוקדם בי' בטבת שחל בערב שבת, ובתפילה מנחה הסמוכה לקבלת שבת לא הוי מספיק אנשים מחענין בבהכנ"ס, וא"א הוי לקרות בתורה

ויחל. ולאחר שסיימו הציבור קבלת שבת (מוקדם) נכנס אדם שהתענה, ומעתה יש ציבור לקיים מצות קריאת התורה של תענית במנחה, אלא דה"י כבר אתר קבלת שבת, והגר"י זילברשטיין הורה ע"פ הט"ז דקבלת שבת של הציבור היתה בטעות דאם הוי יודעים שיגיע אדם שמתענה לא הוי מקבלין שבת ואפשר לקרות בתורה. וכשהציע את הדברים לפני הגריש"א השיבו דאין אומרים על כל דבר קבלה בטעות. כלומר שאין לדמות ד' הט"ז דנוגע לביטול מצות שופר החשובה לביטול קרה"ת במנחה בתענית. ולפי"ז כ"ש בנוגע לביטול מנהג הדלקת נ"ח בבהכנ"ס דלא נימא קבלה בטעות.

ועוד יש להעיר דכל דברי הט"ז כשיש לציבור "טעות", שלא ידעו כלל שהגיע שופר לעיר לפני השקיעה, דהוי שפיר דומיא דקבלת שבת ביום המעונן דחשיבא קבלה בטעות, אבל בנידון דידן שהקהל "שכח" להדליק נ"ח וקיבל שבת, אי"ז מקרי קבלה "בטעות" רק "בשכחה"

ודו"ק. L

פי"ז. כתב השו"ע הכנסת מנין הרמ"א, או בדרו [ס"ק מ"א] דמע המנורה הוי ט"ס וכ"כ בבאר הגולו

ואח"י הרה"ג יהו לי ביאור כ

הרמ"א, שאין בה [וכן הבאה"ג] לא החזן קראו "מנור" שלא צריך דווקא בצידו הדרומי של בישיבת קול תור על קיר הדרומי ש שלפני ארון הקד

ודעירוי שבמהרי מפורש

בצד המנורה, ועי' שכתב, וז"ל: כ לתיבה, הלך ממ דרום של מנורה אצל המנורה, ו שהמנורה היתה מתבאר בנ

הרי שהשיירי כ המהרי"ל, ה והסיק שהיתה ל

מלאכה האחרונה (כמ"ש הר"ן בפרק במה מדליקין) עכ"ל.

ולפי"ן אפשר דגם אם באשה מדלקת אין נאה שבביתה ימשיכו לעשות מלאכות, ולכך הדלקת נ"ח קודמת בכל ענין. ויתירה מזו יעוין בפרי יצחק (ח"ב סוסי" ח') שהוכיח כן דלבה"ג אחר הדלק"נ לא היו עושים מלאכה גם האנשים, ולכך מבואר בגמ' שחלצו תפילין קודם הדלק"נ עיי"ש.

זמן ההדלקה בערב שבת

ב. כתב הרמ"א (סי' תרע"ט) בשם תה"ד דבע"ש מדליקין נ"ח "בעוד היום גדול". וכתב המג"א דהיינו מפלג המנחה, שהוא שעה ורביע קודם הלילה (שעות זמניות). (הובא במ"ב סק"ב). [ולהלן יבואר דאנו נוהגים לחשב פלג מנחה מן השקיעה].

והנה בכל יום זמן ההדלקה לכתחילה משתשקע החמה ולא קודם לכן, וכפירוש "משתשקע החמה" נחלקו בזה הראשונים - עיין סי' תרע"ב, א' ואכ"מ. מ"מ גם בכל יום אם הוא טרוד ואין לו פנאי להדליק בעיקר הזמן יכול להקדים מפלג המנחה עם ברכה (שו"ע תרע"ב, א' ובמ"ב ס), אלא דבכל יום מותר לעשות כן רק כשאי אפשר להדליק בעיקר הזמן, ואילו בע"ש מותר לכתחילה להדליק מפלג המנחה.

אמנם עיין להלן (אות ו') שהבאנו מהגר"א דלכתחילה מדליק סמוך

להשקיעה, ומקורו בד' הרשב"א (שבת כא:):
דמדליק "סמוך לשקיעה" ובארנו שם דהיינו תוך ח"ש לשקיעה.

ויעוין עוד באג"מ (או"ח ח"ד סי' ס"ב) דכתב וז"ל: מי שמדליק נרות שבת רק כרבע שעה או שליש שעה קודם השקיעה (כמנהגינו בב"ב) אין לו להדליק נר חנוכה בתחלת זמן פלג המנחה, כי לא הי' שום צורך שיתקנו שידליק נר חנוכה אף שדעתו לעשות עוד מלאכות הרבה, אבל מכיון שלא מצאתי זה בדברי רבותינו אין להצריך לכבות ולהדליק עוד הפעם סמוך לנרות של שבת, אבל לכתחלה ודאי יש להחמיר שידליק סמוך ממש להנרות דשבת, עכ"ל הנוגע לעניינו.

נמצא דזמן הדלקת נ"ח "לכתחילה" תוך ח"ש לשקיעה, ולא מפלג המנחה, אא"כ מקבל שבת מוקדם יותר מהזמן הרגיל להדלקת נ"ש (שהוא כעשרים דק' קודם השקיעה), אזי גם יכול להסמיך לו הדלקת נ"ח (לסברת האג"מ), וכך נהגו בירושלים מקצת בני"א שמדליקים נ"ש גם בע"ש כארבעים דק' קודם השקיעה.

אבל לד' הגר"א הנ"ל בכל גווי יש להדליק סמוך לשקיעה כיון שציין לד' הרשב"א שכתב משום פרסומי ניסא. פירוש: דסמוך לשקיעה ניכר יותר אור הנרות, דשרגא בטיהרא מאי אהני, ולכך מדין פרסומי ניסא יש להדליק סמוך לשקיעה.

76 חישוב הזמן דפּלג המנחה לנ"ש ונ"ח

ג. הנה הזמן של פלג המנחה הנדפס ברוב הלוחות הוא ע"פ שיטת הגר"א ודעימיה דהיינו שעה ורבע קודם "השקיעה". וכך נהגו בירושלים שהדליקו נרות שבת בכל ע"ש ארבעים דקות קודם השקיעה, וכידוע זמן קבלת שבת הוא רק מפלג המנחה ולא קודם לכן, וא"כ מנהג הנשים בירושלים שקבלו שבת בהדלקת נרות בארבעים דק' קודם השקיעה, ע"כ משום דהחישוב פלג המנחה כשעה ורבע קודם השקיעה, וממילא באותם מקומות נהגו להקל גם לענין הדלקת נ"ח בזמן פלג המנחה, שהוא שעה ורבע קודם השקיעה, (כך פירש לי הגר"ש דבליצקי).

וכיון שחישוב הזמן הוא בשעות זמניות ובימי חנוכה הימים קצרים, ואורך היום בערך כעשר שעות בלבד, נמצא דפּלג המנחה הוא שעה אחת ושתי דקות וחצי, כמ"ש בקיצור שו"ע סי' קל"ט, י. (והוא ברוב המקרים ביום הראשון של חנוכה 3.34, ובסוף חנוכה 3.37).

אבל שיטת המג"א בחישוב אורך היום מעה"ש עד צה"כ. ופלג המנחה שעה ורבע זמניות לפני צה"כ. והנה לשיטתו מוכרח שזמן צה"כ הוא כשיטת רבינו תם, דאל"כ ונחשוב צה"כ כשיטת הגאונים יצא שחצות היום הוא הרבה אחר גמר שש שעות זמניות ולא תהא החמה בראש כל אדם כד' הגמ' בפסחים (צד.), כיון שעה"ש הוא קודם נה"ח הרבה יותר מאשר צה"כ אחר השקיעה, לכך צ"ל בשיטתו דצה"כ

הנהגת הנשים
בירושלים
בשבת
היא שבת
בשעה
ורבע
קודם
השקיעה
וכן נהגו
בירושלים
שהדליקו
נרות
שבת
בכל
ערב
ארבעים
דקות
קודם
השקיעה
וממילא
באותם
מקומות
נהגו להקל
גם לענין
הדלקת
נרות
בזמן
פלג
המנחה
שהוא
שעה
ורבע
קודם
השקיעה
(כך פירש
לי הגר"ש
דבליצקי)

הוא כשי" ר"ת. ונהאריכו בזה בספר בידור הלכה, ובמבוא לספר זמני ההלכה למעשה, ועיין במגילת ספר על שבת סי' ל"ט.

ומעתה לפי"ז שיעור שעה ורבע זמנית הוא בימי חנוכה בערך 78 דקות ויש לחשב שעה ורבע זו מצה"כ דר"ח (דהיינו 72 דקות אחר השקיעה). ואזי בימי חנוכה דזמן צה"כ לר"ת הוא בערך 5.49 פחות 78 דקות = 4.31. נמצא שמדליק כ- 5 דקות קודם השקיעה (של הגאונים). ועיין בבה"ל (סי' רס"א, ב' ד"ה להקדים) שעמד בזה לענין הדלקת נרות שבת.

ומעתה יל"ע טובא היאך המ"ב הביא ד' המג"א כדיני הדלקת נ"ח בערב שבת שידליק שעה ורבע קודם צה"כ והרי לשיטתו נמצא שידליק כמה דקות לפני השקיעה של הגאונים, והרי בהלכות שבת (סי' רס"א ס"ק כ"ב) המ"ב מאריך שצריך להוסיף מחול ולהתרחק מהשקיעה, ולפי"ד הכא יצטרך להדליק נ"ח כמה דק' לפני השקיעה, ולהספיק אח"ז להדליק את כל נרות החנוכה, אתמהא.

והתינה לשיטת ר"ת גופיה ניחא דהשקיעה מאוחרת יותר משקיעה שלנו, אבל המ"ב דחושש טובא בהל' שבת שלא להדליק סמוך לשקיעה של הגאונים, לא יתכן שסתם הכא שידליק נ"ח סמוך לשקיעה כ"כ, ובפרט שאח"ז יצטרך להדליק נ"ש, ועלול חלילה לבא לעשות מלאכה אחר השקיעה של הגאונים. **ובדוחק** י"ל דכונתו כאן דאמנם פלג המנחה שעה ורבע זמנית

(מצה"ש עד צ להפחית שיעור זי ואזי נמצא שבימ 35 דקות אחר ה 74 דקות. ונמצא ע"פ רוב 3.59, נ ועיין בספר בי (או"ח ה

בשקט המג"א ושם נתבאר מככ לפי צה"כ של ו עיי"ש. ונאכתי : היום לא בשעה

אולם יש אומו חישוב ד

דיני התורה אין דהגאונים. וכך ד בשעה"צ ס"ק י פלג המנחה הוא ולכך גם המג"א שלא לעשות מי דחוששין לשי ולדבריהם ודאי ולכך אם התפי ולר

ומבואר דשיט מצה' קר' לדוכתיה דז המג"א, דלפי"ז סמוך מנ

ועוד צ"ב טו חנוכה נ)

21

(מעשה"ש עד צה"כ), מ"מ למעשה יש להפחית שיעור זמן זה מצה"כ של הגאונים. ואזי נמצא שבימי חנוכה - אם נחשב צה"כ 35 דקות אחר השקיעה - שעה ורבע הוא 74 דקות. ונמצא שזמן הדלקת נ"ח הוא ע"פ רוב 3.59, בזמן שהשקיעה היא 4.37.

ועיין בספר בירור הלכה להרב זילבר (או"ח תנינא סי' כ"ח) שהאר"ך בשיטת המג"א לענין חישוב זמן ק"ש. ושם נתבאר מכמה אחרונים שחישוב הזמן לפי צה"כ של הגאונים, ולא כשיטת ר"ת עיי"ש. ונאכתי צ"ח משה"ק לעיל דחצות היום לא בשעה שחמה כראש כל אדם].

אולם יש אומרים דרך לענין ברכות ק"ש חישוב הזמן באופן זה, אבל לשאר דיני התורה אין חישוב פלג המנחה מצה"כ והגאונים. וכך הוא מפורש במ"ב סי' רל"ג בשעה"צ ס"ק י"ד דלשיטת הגאונים ודאי פלג המנחה הוא קודם השקיעה שעה ורביע ולכך גם המג"א מודה בזמנינו שנוהגין שלא לעשות מלאכה אחר שקיעת החמה, דחוששין לשי' הגר"א והרבה ראשונים, ולדבריהם ודאי פלג המנחה מן השקיעה ולכך אם התפלל אז מעריב אין לחזור ולהתפלל עיי"ש.

ומבואר דשיטת המג"א דאם מחשבים מצה"כ ה"ז רק לשי' ר"ת, והדרא קו' לדוכתיה דהיאך סתם המ"ב את דברי המג"א, דלפי"ז יצטרך למעשה להדליק סמוך ממש לשקיעה בע"ש.

ועוד צ"ב טובא למה המ"ב כהלכות חנוכה (סי' תרע"ב סק"ג, סי' תרע"ט

סק"ב) לא הביא כלל את השיטה שחישוב פלג המנחה מן השקיעה. ואולי משום דבעינן שיהי' מינכר הנרות משום פרסומי ניסא, ואם מדליק מפלג המנחה לפני השקיעה אור היום גדול ולא ניכר אור הנרות כ"כ. ודוחק דסכ"ס הו"ל להעיר בזה ולבאר דבנ"ח כך צריך לנהוג, וצע"ג.

L

ד הנרות צריכים לדלוק חצי שעה אחר צאת הכוכבים

ד. **והנה** הגם שזמן ההדלקה קודם השקיעה, מ"מ צריך ליתן בה שמן בשיעור שידלק חצי שעה אחר צאת הכוכבים, (מ"ב סק"ב), ויסודו ע"פ השו"ע דבכל יום אם הוא טרוד יכול להדליק מפלג המנחה, ובלבד שיתן שמן עד שתכלה רגל מן השוק (תרע"ב, א').

ויש להסתפק אם נתן שמן פחות משיעור זה האם אפשר לברך על ההדלקה, דהנה בדין הדלקה בכל יום מפלג המנחה כתב הפמ"ג הובא בבה"ל (סי' תרע"ב ד"ה כזה שיעור), דמי שאין לו שמן כשיעור הזה ידליק בלא ברכה, ע"כ. ויש לעיין אם גם בהדלקה בערב שבת נקטינן הכי, דאם לא מניח שמן בשיעור שידלק חצי שעה אחר צה"כ לא יברך עלה, או שאני ערב שבת דקבעו לכתחילה את זמן ההדלקה קודם השקיעה, וממילא אי"ז לעיכובא אם לא דולק אחר צה"כ.

והנה המ"ב (סי' תרע"ט סק"ב) שכתב שאם אין לו כ"כ הרבה שמן עבור כל הנרות שידליקו בשיעור זמן כזה, יראה

22

עכ"פ שנו אחד ידלק כשיעור זה, עכ"ל, ומשמע קצת מלשונו דהא דבעינן עכ"פ נר אחד שידלק כשיעור זה, הוא לעיכובא, מ"מ אינו מוכרח.

← **אכנ** בחיי"א (כלל קנ"ד, ל"ה) כתב בדין הדלקת נרות בע"ש, וז"ל: דצריך שיתן בה שמן כ"כ עד שתהיה דולקת ח"ש בלילה, ואם לאו הוי ברכתו לבטלה ע"כ. הרי מפורש דהוי לעיכובא.

← **אמנם** עיין במ"ב (סי' תרע"ב סק"ד) המדליק מפלג המנחה ולא נתן שמן רק כשיעור חצי שעה (ולא כמ"ש בשו"ע שם שצריך ליתן בה שמן עד שתכלה רגל מן השוק, כלומר ח"ש אחר צה"כ), יחזור ויתן בה שמן כראוי וידליק, ומ"מ לא יחזור ויברך ע"כ. הרי אף דנקטינן דאינו יוצא יד"ח, מ"מ לענין ברכה חוששין שמא יצא יד"ח, ולכך הגם שחזור ומדליק אינו מברך.

ולפ"י צ"ל דמש"כ החיי"א דאם לא דלק לפחות נר אחד בעיקר הזמן הוי ברכתו לבטלה, היינו חשש ברכה לבטלה, דהרי ספק אם יצא יד"ח, וצריך לחוש לברכה לבטלה לכל צד.

← **והטעם** בזה דבעינן שידלק עכ"פ נר אחד בעיקר הזמן פשוט, דאף אמנם דאת מעשה ההדלקה הוצרכנו להקדים בהדלקת נ"ח בע"ש, משום איסור הבערה בשבת, אבל שיעור זמן ההדלקה עד שתכלה רגל מן השוק שנקבע לפרסומי ניסא, אין שום הכרח להפקיע בהדלקת נרות בע"ש, שהרי יכול להניח שמן בשיעור שידלק

בזמן שעוברים ושבים ברה"ד עד שתכלה רגל מן השוק, וממילא כ"ז שלא נתפרש בגמ' אחרת, יש לדונו כשאר ימי חול שצריך לדלוק בזמן שעוברים ושבים ברה"ד.

→ **ולכאורה** יל"ע בזה, דהנה השו"ע (סי' תרע"ג, ב') כתב: הדלקה עושה מצוה ולפיכך אם ככתה קודם שעבר זמנה אין זקוק לה, ואפילו ככתה בערב שבת קודם קבלת שבת שעדיין הוא מבעוד יום, אינו זקוק לה ע"כ. והט"ז פליג עליה, ולמעשה ראוי להחמיר ולחזור ולהדליקה, ובפרט בערב שבת שמדליק קודם השקיעה (עיין במ"ב ס"ק כ"ז).

→ **וביאור** שיטת השו"ע דכיון דקבעו זמן ההדלקה בע"ש מבעו"י, אי"כ כשהדליק בזמן זה וככתה, ה"ז כמו המדליק לאחר צה"כ בשאר הימים, דנקטינן ככתה אין זקוק לה. וא"כ הי' מקום לומר דגם שיעור השמן שצריך להניח בנר הוא משעה שמדליק, ולא צריך שיהא שיעור ח"ש לאחר הלילה, כיון דזמן ההדלקה דני"ח בע"ש שונה משאר הימים, ולכתחילה נקבע קודם השקיעה.

אולם אינו מוכרח, דיש לומר דשאני דין ככתה אין זקוק לה דתלוי אם עשה את מעשה ההדלקה כדינו, תו לא מחייבין ליה לחזור ולהדליק, אבל לעולם כדי שיחשב מעשה הדלקה כדינו, בעינן שיניח שיעור שמן שידלק בעיקר זמן הפרסומי ניסא, דהיינו עד ח"ש אחר הלילה, ודו"ק.

→ **7. ה. עובדא** באדם שנסע מביתו לשבת חנוכה, והי' באפשרותו לצאת

מביתו סמוך לכניסו ששהה בשבת קשו הראוי להדלקה, כי וסעד סעודות שבו א

→ **ולכאורה** נראה: דכל זמ ה"ז מקום ההדלקו משם, ונה"ז דומה י מלילות חנוכה דכ" ה"ז ביתו להדלקת שאתרי כמה שעוו אחר, (מגדולי הורז) דעוזב את ביתו

אולם נראה דנידר כלל למי ז זמן ההדלקה, משונ מבעו"י, וממילא א מה שנחשב ביתו שנוסע משם אחרי דבעיקר זמן ההרל כנידון דידן בהז ההדלקה אינו עושו ואילו בעיקר הזמן או צה"כ) קבע דין נותן שיצטרך להדלי בעיקר הזמן שצו

ולכאורה הלא (מהשק נמצא כבהכנס"י וי נדון שביתו הקבוי ולא היכן שמעותו

ויש לדחות דכיון שנמצא בשעה זו מחוץ לביתו (שהרי בבהכנ"ס אי"ז קובע שם בית דאינו מקום פיתא), המודד אם הי' אוכל עתה סעודתו היכן הי' אוכל, וכיון שנמצא כבר במק"א רחוק מביתו הקבוע וודאי שאם הי' נצרך לאכול הי' קובע מקומו במקום ששורה עתה וא"א לדון שביתו הקבוע הוא מקום ההדלקה.

→ ויש מקום לדון דתליא בפלוגתת השו"ע והט"ז הנ"ל אם אמרינן כבתה אין זקוק לה בנכבה קודם השקיעה, דלשי' השו"ע דאמרינן כבתה אין זקוק לה היינו משום דזהו זמן ההדלקה בע"ש, [וכ"מ קצת מלשון התה"ד (סי' ק"ב) "שכבר הותחלה המצוה בהכשר"]. ואילו לט"ז זמן ההדלקה נשאר כבשאר ימים, וכל מה שמדליק קודם לכן, כי א"א בענין אחר, וממילא בכבתה זקוק לחזור ולהדליק (כ"ז שמותר להדליק) כיון דעדיין לא דלק כלל בעיקר הזמן, וכיון דלמעשה חוששין לשיטת הט"ז, א"כ א"א להדליק בביתו, שהרי בזמן ההדלקה לא נמצא בביתו.

→ אולם לפמ"ש לעיל הרי אף לשי' השו"ע דאמרינן כבתה אין זקוק לה בנכבה קודם השקיעה, היינו משום דדין כבתה אין זקוק לה תלוי אם הדליק כדין, תו לא אטרחוהו לחזור ולהדליק, אבל לעולם עיקר זמן ההדלקה הוא בשעה שעוברים ושבים ברה"ד כשאר הימים, וכמש"כ דלכך בעינן לעיכובא שיהי' הנר דולק ח"ש אחר צה"כ, וכיון שהדליק באופן שהי' ראוי לדלוק בעיקר הזמן יצא יד"ח ואפילו כבתה אין זקוק לה. אבל בנידון דידן שאם ידליק

מביתו סמוך לכניסת שבת, (וכאותו מקום ששהה בשבת קשה לקבוע מהו המקום הראוי להדלקה, כיון שישן במקום אחד, וסעד סעודות שבת, כל סעודה במקום אחר).

← ולכאורה נראה דידיק בביתו בברכה, דכל זמן שלא עזב את דירתו, הי' מקום ההדלקה, ומ"ל שנוסע אח"כ משם, ויהי' דומה למי שעובר דירה באחד מלילות חנוכה דכ"ז שלא עזב את דירתו, הי' ביתו להדלקת נרות, ולא אכפת לן שאחרי כמה שעות דירתו תהי' במקום אחר, (מגדולי הוראה), וכ"ש בנידון דידן דעזוב את ביתו רק לשבת חנוכה].

אולם נראה דנידון דידן חמירא, ולא דמי כלל למי שעזוב ביתו אחר עיקר זמן ההדלקה, משום שההדלקה בע"ש הוא מבעו"י, וממילא אפי' את"ל דבעלמא סגי מה שנחשב ביתו בזמן ההדלקה, ואפי' שנוסע משם אחרי ההדלקה, היינו משום דבעיקר זמן ההדלקה נמצא בביתו, אבל בנידון דידן בהדלקה בע"ש דמעשה ההדלקה אינו עושה בעיקר זמן ההדלקה, ואילו בעיקר הזמן (דהיינו לאחר השקיעה או צה"כ) קבע דירתו במקום אחר, הדין נתון שיצטרך להדליק במקום שיהי' "ביתו" בעיקר הזמן שצריך הנר להיות דלוק.

← ולכאורה הלא בזמן הפרסום ניסא (מהשקיעה - לאחר צה"כ) הוא נמצא כבהכנ"ס ולא בבית אחר, ושפיר נדון שביתו הקבוע הוא מקום ההדלקה ולא היכן שמעותד לאכול סעודת שבת.

תכלה
תפוש
חול
דה"ר.
: (סי'
עושה
זמנה
שבת
- יום,
עלה,
ליקה,
וקיעה
זמן
א"כ
זדליק
כבתה
דגם
ושעה
ח"ש
דנ"ח
נקבע
דין
עשה
יבינן
כרי
שיניח
סומי
ד"ק.
שבת
יצאת

בביתו הקבוע הלא מעותד לעזבו ולא לשהות בו בעיקר זמן ההדלקה גרע טפי ולא עולה לו (גם לשי' השו"ע).

ועיי' דכיון שהתה"ד (מקור שיטת השו"ע) הגדיר את ההדלקה בע"ש כ"הכשר מצוה", נמצא דעיקר המצוה מתקיימת בלילה בעיקר זמן ההדלקה דכל יום, וממילא הדין נותן ד"ביתו" נקבע לפי אותו זמן. [ואדרבה לשיטת הט"ז הי' מקום לומר איפכא דקבעו זמן המצוה סמוך לשבת (כאופן שכבר לא יכול לחזור ולהדליק)]. וא"כ בנידון דידן אולי יקבע את מקום הדלקתו באותה שעה. אולם כבר נתבאר בסברא קמייתא דלכו"ע עיקר זמן הדלק"נ הוא לאחר השקיעה או צה"כ, ולפי"ז יש לקבוע את ביתו להדלקה].

אמנם יתכן לאידך גיסא, דמקום ההדלקה נקבע לפי הזמן שצריך בפועל להדליק, ואינו תלוי במה שקיום המצוה דוקא כשהנר דולק בח"ש אחר צה"כ, דסברא הוא דצריך לקבוע לו מקום הדלקה בזמן שנתחייב בפועל לעשות את ההדלקה. וכך צדדו כמה ת"ח שליט"א, ואם רוצה לצאת מכל ספק, ידליק בביתו קודם כניסת שבת וישמע ברכה משכן, וגם ישתתף בפרוטה בהדלקת הנרות במקום שישבות בשבת.

ויש להוסיף בזה הערה: דלכאורה אם מדליק בביתו, ומיד אח"כ נוסע למקום אחר, נמצא שתוך ח"ש פקע מביתו תורת "ביתו" (שהרי עקר דירתו לשבת).

ודעת הגרשז"א דאכסנאי שעקר מאכסניתו בתוך ח"ש לאחר ההדלקה לא יצא יד"ח (הובא בהליכות שלמה פי"ד, י"ט), וא"פ לא תועיל לו ההדלקה שעשה בביתו.

ויש לחלק דאכסנאי גרע טפי, אבל ביתו הקבוע ודאי דחשיב ביתו להדלק"ע גם כשנסע ממנו לשבת, וצ"ע.

ד מסקנת הדברים בשיעור זמן ההדלקה בע"ש

ו. נחזור לנידון דידן היאך צריך לעשות את הדלקת נ"ח בערב שבת, מסקנת הדברים דבעינן שהנרות ידלקו עד שיעור ח"ש אחר הלילה, ואם עבר והניח מעט שמן, או נרות קטנים, באופן שלא ידלקו בעיקר זמן הפרסומי ניסא, עכ"פ נר אחד, לא יצא יד"ח וברכתו לבטלה. (או חשש ברכה לבטלה).

ולכך יש להזהיר כאותם בנ"א שאוכלים בליל שבת חנוכה במקום אחר ולא בביתם, ומדליקים בכונה תחילה בשיעור שידלק רק ח"ש מצומצם, כי חוששים להשאיר בבית אש דולק בלי שנמצאים שם, צריכים להקפיד שיהי' שמן מספיק כדי לדלוק ח"ש אחר הלילה.

ולכתחילה לא סגי שנר אחד דולק בשיעור זה, אלא כל הנרות שצריך להדליק באותו לילה כתקנת מהורין צריכים להיות דלוקים בשיעור זה. וכן מצוי בהדלקת יום שמיני, כשחל בליל שבת שניה בחנוכה, ואין לו מספיק שמן לכל

הנרות. דיראה לכה שידלקו כל הנרות

הערה בהדלקת

ו. וכן בקטנים שה כתקנת מהד

שמדליקים בנרות שידליקו הנרות, ועכ

הנ"ל, דאל"כ לא י וגם גורם לילד לברן

[ויש להעיר דהנרו בשוק בגודל

וגם היותר גדולים נמצא דדולקים פח

אפי' אם נחשב זמן דק' אחר השקיעה,

נרות שבת עשרו השקיעה, דאזי צריכ

דק' אחר ההדלקה השקיעה, ולאחר ה

ועוד ה

שו"ת בשא"ן ט

ת. **עובדא** באדם

שמן

נרות בע"ש חנוכה ח"ש אחר צה"כ כי

למקצת מן הנרות שנתברר לו הדבר ס

להדליק נ"ח לא כ ז"ת), ויש להסתפק

25

הנרות, דיראה לכתחילה להניח שמן כדי שידלקו כל הנרות עד ח"ש אחר הלילה. L

7 הערה בהדלקת קטנים בערב שבת

ו. וכן בקטנים שהגיעו לחינוך שמדליקים כתקנת מהדרין מן המהדרין, ומצוי שמדליקים בנרות שעה קטנים, יקפידו שידליקו הנרות, ועכ"פ נר אחד, עד השיעור הנ"ל, דאל"כ לא יצא יד"ח מצות חינוך, וגם גורם לילד לברך ברכה לבטלה כמש"נ.

[ויש להעיר דהנרות הצבעונים המצויים בשוק בגודל הקטן דולקים רק ח"ש, וגם היותר גדולים הרי הם דולקים כשעה, ומצא דדולקים פחות מח"ש אחר צה"כ, אפי' אם נחשב זמן צה"כ כשמונה עשרה דק' אחר השקיעה, לפי מנהגינו להדליק נרות שבת עשרים ושתיים דק' קודם השקיעה, דאזי צריכים הנרות לדלוק שבעים דק' אחר ההדלקה (שמדליק 22 ד' קודם השקיעה, ולאחר השקיעה 18 ד' - צה"כ, ועוד חצי שעה)]. L

7 שו"ת בשא"ן מספיק שמן להדלקה בע"ש

ח. עובדא באדם שלא הי' לו מספיק שמן זית להדלקת כל שמונה נרות בע"ש חנוכה (השני) בשיעור שידלקו ח"ש אחר צה"כ כל השמונת נרות, אולם למקצת מן הנרות הי' לו מספיק, (וכיון שנתכרר לו הדבר סמוך לשבת בשעה שבא להדליק נ"ח לא סיפק בידו לקנות שמן זית), ויש להסתפק היאך לנהוג האם ידליק

חלק מן הנרות בשמן זית כמה שיוכל, והשאר נרות שעה גדולים שדולקים ח"ש אחר צה"כ, או שמא עדיף להדליק כל הנרות משעה לפמ"ש האחרונים שלא ידליק חלק מן הנרות משמן וחלק נרות שעה, ויש בזה עוד פרטים למעשה וכולהלן.

הנה נתבאר לעיל דזמן ההדלקה של הנרות חייב להיות ח"ש אחר צה"כ, וד"ז לעיכובא (לנוהגים שזמן ההדלקה אחר צה"כ), וכל הספק מה להעדיף, האם סוג אחד של נרות אפי' שאינם שמן זית, או עדיף שידליק כמה שאפשר בשמן זית (ועכ"פ נר אחד), אעפ"י שעי"ז יצטרך להדליק שמונה הנרות בב' סוגים (שמן זית ונרות שעה).

וצדדי הספק בהקדם דברי הפוסקים בריש סי' תרע"ג, דנרות שעה אורם צלול כמו שמן זית כמ"ש הרמ"א שם, וכל ההידור ליקח לכתחילה שמן זית הוא מד' הראשונים כיון שנעשה בו הנס במקדש, [אבל מצד מה שהוזכר בגמ' בשבת (כג.) במעלת שמן זית שאורו צלול יותר משאר השמנים, בזה נרות שעה שוים לו כנ"ל].

מאידך, מש"כ האחרונים דאין להדליק חלק מן הנרות בשמן זית, וחלק בנרות שעה, יסודם בשו"ת שער אפרים (סי' ל"ט) וטעמו דהרואים יטעו שב' כנ"א הדליקו את הנרות, וחסר בפרסום הנס של מהדרין מן המהדרין לפי מספר הימים, נמצא דיפסיד מעלת הידור הנזכרת בגמ'.

ולבאורה לפי"ז הו"ל להעדיף שידליק כל ח' נרות בנרות שעה

אכסניתו
א יד"ח
(וא"כ
ביתו.
ל פיתו
הדלק"נ
ג.
פקה
לעשות
שבת,
קו עד
והניח
שלא
פ נר
(או)
כלים
ולא
יעור
ישים
נאים
זפיק
זלק
רות
רזין
וכן
בת
כל

הדולקים שיעור הזמן הנדרש, דמתקיים הפרסומי ניסא דמהדרין מן המהדרין, המוזכר בגמ', ויפסיד מעלת שמן זית שהוזכרה רק בראשונים, (כי מצד מעלת שמן שהוזכרה בגמ' דאורו צלול, שפיר איכא בנר שעוה).

אולם יש לעיין בזה, דיתכן וכל ד' שער אפרים רק בשלמות קיום דין מהדרין מן המהדרין, אבל אין כונתו דאם מדליק את ח' הנרות בב' סוגים הפסיד תקנת חכמים בדיעבד, רק כיון שעלולים לכא לידי טעות שב' בנ"א הדליקו כאן, יש בזה חסרון בקיום תק"ח לכתחילה בלבד אבל לא לעיכובא, כיון דסו"ס כל החשש הוזכר רק בשער אפרים, וממילא עדיף שידליק כמה שאפשר בשמן זית דמעלתו הוזכרה בראשונים (כלבו), והשאר בנרות שעוה.

וכד מעינת בשער אפרים מבואר דבכה"ג שמדליק ב' סוגי נרות איכא חששא דלצורכו הדליקה, כלומר יטעו דלא הי' כאן כלל הדלקת נרות חנוכה, וא"כ שמא מה"ט גרע טפי מאילו הדליק כל הנרות שעוה, שהרי אם יחלק מקצת הנרות בשמן זית גורם חשש על ההדלקה עצמה דל"ה הדלקת נר חנוכה כלל, וצ"ע.

אמנם בנידון דידן יש אפשרות נוספת, שידליק מקצתם שמן זית, ומקצתם שאר שמנים (כגון שמן סויה, שמצוי בבית לצורך בישול וטיגון), דיעויין כבה"ט (תרע"ג סק"א) בשם שבות יעקב דיכול להדליק נר אחד משמן זית, ושאר נרות

משאר שמנים, והיינו דבזה ליכא לחששא דהשער אפרים, כיון שלא ניכר ההפרש בשמנים, כמש"כ בשעה"צ שם (סק"א).

אלא דצריך לבדוק דאור הנר משאר השמנים יהי צלול כשמן זית, דאל"כ עדיף להדליק בנרות שעוה (כשארן שמן זית) שכתב הרמ"א דאורו צלול כשמן זית, שהרי מעלת אור צלול הוזכר בגמ' בטעם מעלת שמן זית על שאר שמנים, (שבת כג.), כלומר דבשאר שמנים אין אורם צלול כ"כ, אבל מסתברא דהאידינא גם שאר שמנים מזוקקים כרבעי, ואורם צלול כמו נרות שעוה ושמן זית, וממילא שפיר יכול להדליק בשמן זית כמה שאפשר, ושאר הנרות בשאר שמנים. L

ד זמן הדלקת נרות שבת בערב שבת חנוכה

ט. **הנה** נתבאר לעיל דזמן הדלקת נרות חנוכה קודם להדלקת נר שבת, וכידוע יש חילוק מנהגים מתי להדליק נר שבת בכל ע"ש, ומנהג ירושלים להקדים כארבעים דקות קודם השקיעה, ויש לברר האם גם בע"ש חנוכה נהגו כן, ואזי יוצא דנרות חנוכה הדליקו יותר מארבעים דק' קודם השקיעה, או דילמא נהגו לאחר את זמן הדלק'נ שבת, באופן שהדלקת נרות חנוכה הי' יותר סמוך לשקיעה.

ובלשון הרמ"א (סי' תרע"ט) ומבין עליהם כמו בחול אעפ"י שמדליקין בעוד היום גדול, משמע דמדליק נ"ח הרבה זמן קודם השקיעה, וא"כ לשיטתו

אין סיבה לאחר משום שאפשר לה

אולם כבי' הגר הרשב"א השקיעה. ועיי"ש שצריך להדליק או משום פ"נ. ולא נו

והנה שיעור "כ" שעה קוד (סי' תרנ"ג) וכ" ואכמ"ל. נמצא הדלקת נרות שב להדליק נרות חו

והנה הרשב"א סמוך לע' מהא דבע"ש ע' והגמ' כ

והנה הכרח ז' הדלקה נ' להדליק סמוך ל' וע"כ דבע"ש

מ"מ סברת הר' שייך גם ידליק

אבל עדיין יש לשיטתו שקיעה שניה, אור היום ויש

הדלקת נרות חנוכה בערב שבת

אין סיבה לאחר את זמן הדלק"נ דשבת, משום שאפשר להדליק נ"ח גם בעוד היום גדול.

או"ם בבי' הגר"א (שם) הביא לדברי הרשב"א ור"ן שידליק לפני השקיעה. ועיי"ש בחי' הרשב"א שכתב שצריך להדליק את הנ"ח "סמוך לשקיעה", משום פ"נ. ולא נתפרש מהו שיעור "סמוך" לשקיעה.

והנה שיעור "סמוך" בעלמא היינו חצי שעה קודם, כמבואר בב"ח והט"ז (סי' תרנ"ג) וכ"ה מבואר בעוד מקומות ואכמ"ל. נמצא דלשיטתם צריך לאחר הדלקת נרות שבת באופן שיסאר לו זמן להדליק נרות חנוכה תוך ח"ש לשקיעה.

והנה הרשב"א הוכיח דאפשר להדליק סמוך לשקיעה בכל ימי החנוכה מהא דבע"ש ע"כ מדליק לפני השקיעה והגמ' מדמה נ"ח לנ"ש.

והנה הכרח זה ליכא לשיטות שזמן הדלקה בצה"כ דאזי ע"כ א"א גם להדליק סמוך לזמן דהוא אחר השקיעה וע"כ דבע"ש נאמר זמן אחר וכמ"ש הרמ"א.

מ"מ סברת הרשב"א דרק בסמוך יש פ"נ שייך גם לדין דלכך גם בע"ש ידליק סמוך לשקיעה.

אבל עדיין יש מקום לחלק דהרשב"א לשיטתו דזמן ההדלקה תחילת שקיעה שניה, א"כ סמוך לזה אין כבר אור היום ויש פ"נ, אבל לדין דבע"ש

מדליקים לפני השקיעה ראשונה לא מצינו שיש מעליותא בת"ש הסמוכה לשקיעה יותר מפלג המנחה, כי אור היום כמעט שוה בשניהם, ומ"ל שיש קצת הפרש ביניהם. ומנ"ל להגר"א להעתיק את ד' הרשב"א גם ביחס לשקיעה ראשונה.

→ **ובלוח** א"י הובא מנהג בירושלים לאחר זמן הדלקת נרות שבת בע"ש חנוכה עשרים וחמש דק' קודם השקיעה, וכ"ה הגרש"ז אויערבך זצ"ל, ובלוח א"י הובא טעם אחר, משום דפעמים מדליק נ"ח קטנים, ואם ידליקו נרות שבת ארבעים דק' קודם השקיעה וממילא נ"ח שמדליקים קודם לנ"ש, נמצא דמדליקים הרבה זמן קודם השקיעה, ועלול להכבות, קודם חצי שעה אחר צה"כ, וכבר נתבאר לעיל (סק"ב) בארוכה דגם בע"ש בעינן שידלקו ח"ש כלילה עיי"ש, והזריזין מניחים מספיק שמן שידלק ח"ש אחר הלילה, ואזי אכן א"צ לאחר זמן הדלקת נרות שבת ומדליקים כמנהגם ארבעים דק' קודם השקיעה עכ"ד.

→ **אמנם** לפמ"ש הגר"א להעיר מהרשב"א ור"ן הרי בעינן להדליק נ"ח "סמוך לשקיעה", (ומסתמא דהיינו תוך ח"ש לשקיעה כמ"ש לעיל), ואין חילוק אם יניח שמן כדי שידלק ח"ש אחר צה"כ.

→ **ועיין** במועו"ז (ח"ב סי' קנ"ב) שעמד בזה, ובח"ו (סי' פ"ד) הביא בשם הגר"ז שתמה בזה למה הקדימו בירושלים את הדלקת נ"ח כ"כ בע"ש, ומ"מ הביא גם מנהג ותיקין בירושלים שלא שינו מכל השנה אלא שאזי צריך להקפיד שניח שמן

לחששא
ההפרש
סק"א).

משאר
דאלי"כ
זין שמן
זמן זית,
בטעם
(שבת)
ים צליל
ס שאר
לול כמו
זיר יכול
ושאר

שבת

זת נרות
ר שבה,
דליק נ"ח
להקדים
ש לברו
זזי יוצא
עים דק'
אחר את
זת נרות
זה.

ומברך
אעפ"י
דמדליק
לשיטתו

בשיעור שיסאר דלוק ח"ש אחר צה"כ כמש"נ.

שו"ר באגרות משה (או"ח ח"ד סי' ס"ב) שכתב, וז"ל: ואף בשבת חנוכה כיון דמדליקין נר חנוכה קודם נר שבת אין לו לשנות בשביל נ"ח להדליק באחור זמן, דכיון דאף כשיאחר מעט יותר, הרי לא תהיה הדלקת נ"ח בזמן הנקבע בחול, ובהכרח שלערב שבת נתנו חכמים מתחילת תק"ח למצות הדלק"נ זמן מוקדם מבימות החול, אין חילוק בין סמוך מעט יותר לזמן שבחול, או רחוק, אלא שזמנו הוא סמוך לנרות השבת וקודם להם, ומסתבר דליכא שום חילוק דגם לכתחילה אם צריך מאיזה טעם לקבל שבת תיכף בהתחלה דאחר פלג המנחה, או שכן דרכו בכל שבת, אף שהוא שעה ורביע קודם השקיעה, נמי אין שום צורך ושום מעלה לאחר בשביל נר חנוכה, כיון דמוכרחין לומר דתקנו זמן מיוחד לערב שבת וכו', עכ"ל.

וצ"ב אמאי לא העיר האג"מ מד' הרשב"א שהובא בהגר"א. ולפמ"ש דאין הכרח דהרשב"א קאי גם לדין שמדליקין לפני שקיעה ראשונה א"ש. אמנם מדברי הגר"א מוכח שדימה הרשב"א גם לדין. [וע"ע לעיל (אות ב') מש"כ בשם האג"מ חידוש לדינא].

בענין אמירת הנרות הללו בהדלקת נ"ח בע"ש - עיין בשו"ת מנחת אלעזר (ח"ב סי' כ"ט) שצריך לאמרו בשעת ההדלקה כבשאר ימות החנוכה, ודלא כחכ"א שרצה לחדש דצריך לאומרו דוקא

בלילה שזהו זמן מצותו, רק כיון דמעשה ההדלקה עושים קודם לכן חשיבא זמן ההדלקה עיי"ש.

אולם אם הזמן קצר יכול לומר הפיוט "מעוז צור" בלילה, לפני הסעודה, או בשעת הסעודה (לקט יושר לתלמיד התה"ד).

ביאור הטעמים להקדמת תפילת מנחה להדלקת הנרות

י. כתבו האחרונים דלכתחילה יש להקדים להתפלל מנחה קודם הדלקת נ"ח, וכמה טעמים נאמרו בזה, בפמ"ג (סי' תרע"א א"א סק"י) הביא דין זה מספר נזירות שמשון, ונימק "שאם מתפלל מנחה אח"כ הו"ל תרתי דסתריי" (לשונו שם), כלומר שאם מדליק נ"ח נחשב כמתחיל את היום הבא שהרי מדליק את הנר דשייך ללילה הבא, ואם אח"ז מתפלל מנחה נוהג דיני היום הזה, והו"ל כתרתי דסתרי. וכ"כ בכ"י איש חי (פרשת וישב אות כ').

ומוסיף הפמ"ג לבאר אע"ג דלענין הדלקת נרות בבהכנ"ס כתב הרמ"א (סי' תרע"א, ז') דיש נוהגין להדליק בע"ש קודם מנחה, שאני התם "דאינו אלא משום פרסומי ניסא לרבים וצ"ע קצת בזה" (לשונו שם).

ומסקנת דבריו שם: "ויראה שאם אפשר לו כביתו יתפלל מנחה תחלה, וגם בבהכנ"ס לכתחילה עושים כן", עכ"ל.

ובשעה"צ (סי' תרע"ט סק"ז) הביא דברי הפמ"ג, והוסיף: ומ"מ משמע

שם דכ"ז דוקא בו זה שייך רק אם ו

וכבר מבואר כן דיש ללמד להתפלל מנחה בו ביחידות כדי שיתפ"ו ומ"מ נראה דוקא כשרואה כשיתפלל קצת איסור להדליי בביהכנ"ס בין בו להתפלל עם מנין ו מנחה ואח"כ

הרי קמן דדינא דוקא בעוד חשש הדלק"נ בו וזהו מסתמא מ

ומבואר עוד דכי רק אם כמפורש בדברי דכהם ידליק ואח"כ כשיש חשש איסו והשני, כשיש לו מנחה יותר מאז להדליק אחרי מנ לבהכנ"ס כו

נמצא לדינא דכ מנחה נ ביחידות כדי לקיי נ"ח אחר מנחה, וכאמת דכ"ה פש הנקט בלשונו דאם

Xerox® WorkCentre® 6655 SMTP Transfer Report

Job Status: FAILED

Job canceled by user.

Job Information

Device Name: WIF-BH-r13-pt
Submission Date: 10/16/23
Submission Time: 01:14 PM
Images Scanned: 5
Size: 0
Attachment Name: Image-Only PDF
Format: No
Encrypted E-mail: No

Message Settings:

Subject: Scanned from a Xerox multifunction -
From: ia@yuedu
Reply To: ia@yuedu
To: 1. barasson90@gmail.com
2. dowlh@yuedu

SMTP Server

Address: deliver.yuedu:25